

OBAVJEŠTENJE

Obavještavamo Vas da će se javna rasprava o Nacrtu Strategije zapošljavanja opštine Žabljak za period 2021-2025 održati od 12.03.2021.godine do 26.03.2021.godine.

Publikaciju nacрта Strategije zapošljavanja opštine Žabljak za period 2021-2025 možete preuzeti sa portirnice opštine Žabljak ili sa sajta opštine www.zabljak.me

Sve primjedbe i sugestije možete dostaviti Sekretarijatu za upravu i društvene djelatnosti opštine Žabljak, putem pošte ili na e – mail: sozabljak@t-com.me

U cilju sprovođenja javne rasprave organizovaće se i centralna javna rasprava 23.03.2021.godine sa početkom u 11 časova u Žabljaku – Sala Skupštine Opštine uz strogo poštovanje epidemioloških mjera.

SEKRETARIJAT ZA UPRAVU I DRUŠTVENE DJELATNOSTI

STRATEGIJA ZAPOŠLJAVANJA OPŠTINE ŽABLJAK 2021-2025. Nacrt

Nacrt Strategije zapošljavanja opštine Žabljak pripremila je Partnerska grupa za zapošljavanje, imenovana od strane predsjednika Opštine Žabljak, uz tehničku pomoć projekta „Dalji razvoj lokalnih inicijativa za zapošljavanje u Crnoj Gori“, koji se finansira iz EU-IPA sredstava u okviru Sektorskog operativnog programa za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu politiku 2015-2017 (SOPEES).

SADRŽAJ

1. UVOD.....	4
2. SOCIO-EKONOMSKA SITUACIJA.....	6
2.1 GEOGRAFSKI POLOŽAJ OPŠTINE I MREŽA NASELJA.....	6
2.2 DEMOGRAFSKA SLIKA	6
2.3 EKONOMIJA.....	8
3. TRŽIŠTE RADA.....	14
3.1 ZAPOSLENOST I ZARADE.....	14
3.2 NEZAPOSLENOST	16
3.3 PROGRAMI I MJERE ZAVODA ZA ZAPOSŁJAVANJE BIRO RADA ŹABLJAK	18
3.4 TRAŹNJA RADNE SNAGE.....	20
3.5 DEFICITARNA I POTENCIJALNO DEFICITARNA ZANIMANJA	22
3.6 PONUDA OBRAZOVANJA I OSPOBLJAVANJA ODRASLIH U OPŠTINI.....	24
3.7 SOCIJALNA INKLUZIJA.....	24
3.8 ZAKLJUČAK.....	25
4. SWOT ANALIZA	26
4.1 TRŹIŠTE RADA I RADNA SNAGA.....	27
4.2 OBRAZOVANJE I OSPOBLJAVANJE RADNE SNAGE U OPŠTINI.....	27
4.3 SOCIJALNA INKLUZIJA/SOCIJALNA ISKLJUČENOST NA LOKALNOM TRŹIŠTU RADA	28
4.4. KLJUČNI PROBLEMI TRŹIŠTA RADA OPŠTINE ŹABLJAK.....	28
5. VIZIJA, CILJEVI, PRIORITETI I MJERE STRATEGIJE ZAPOSŁJAVANJA	29
5.1 VIZIJA OPŠTINE U POGLEDU ZAPOSŁJAVANJA I RAZVOJA RADNE SNAGE	29
5.2 CILJEVI I POKAZATELJI USPJEHA ZA PERIOD 2021-2025.....	29
5.3 AKTIVNOSTI ZA PERIOD 2021-2025.....	29
6. UPRAVLJANJE, PRAĆENJE, IZVJEŠTAVANJE I PROMOCIJA.....	30
 AKCIONI PLAN ZAPOSŁJAVANJA OPŠTINE ŹABLJAK ZA 2021. GODINU.....	32

1. UVOD

Ministarstvo rada i socijalnog staranja Crne Gore je u saradnji sa ključnim partnerima pokrenulo inicijativu kako bi razvilo lokalni pristup za rješavanje pitanja nezaposlenosti, sa naglaskom na pružanje podrške lokalnim zajednicama da pronađu sopstvena rješenja za izazove na lokalnim tržištima rada. Na taj način se aktivna politika zapošljavanja može bolje prilagoditi potrebama lokalnih tržišta rada i time povećati djelotvornost ukupne politike zapošljavanja u Crnoj Gori.

Opština Žabljak je jedna od mnogih opština u Crnoj Gori koja se priključila inicijativi. Imenovana je lokalna partnerska grupa za zapošljavanje, čiji zadatak je izrada nacрта lokalne strategije zapošljavanja za period 2021-2025. godine i odgovarajućeg godišnjeg akcionog plana, uz tehničku podršku projekta „Dalji razvoj lokalnih inicijativa za zapošljavanje“, koji se finansira iz EU-IPA sredstava, u okviru Sektorskog operativnog programa za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu politiku 2015-2017 (SOPEES).

Stanje na tržištu rada u lokalnoj sredini rezultat je velikog broja faktora koji u različitim sredinama mogu da djeluju različitim intenzitetom. Za potrebe izrade strategije zapošljavanja faktori su organizovani u sljedećih pet grupa: demografski kontekst, opšti ekonomski kontekst, kontekst kvalifikacione i prostorne interakcije ponude rada i tražnje za radom – tj. kontekst tržišta rada, kontekst socijalne ranjivosti, te kontekst kvaliteta životnog okruženja. U tu svrhu korišćena je Analiza lokalnih tržišta rada u Crnoj Gori urađena u okviru pomenutog EU SOPEES projekta. Analiza se oslanja na širok spektar sekundarnih izvora podataka, uključujući prije svega nacionalnu statistiku kao i kvalitativna istraživanja.

Kako bi se osiguralo da su procjene analize u potpunosti autoritativne i da imaju dodatnu vrijednost za lokalne partnere, korišćena je metodologija koja je omogućila da se znanja, stavovi i specifične informacije u posjedu lokalnih partnera u potpunosti uključe u strategiju. To je značilo dopunjavanje raspoloživih statističkih podataka iz postojećih zvaničnih izvora lokalno prikupljenim kvalitativnim i dodatnim kvantitativnim podacima koji su bili na raspolaganju lokalnim akterima.

U procesu izrade opštinskih Strategija zapošljavanja posebna pažnja je bila posvećena *usaglašenosti* prioriteta i ciljeva opštinskih strategija zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa sa nacionalnim strateškim okvirom tj. Nacionalnom strategijom zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa 2016-2020, kao i drugim relevantnim strateškim dokumentima Crne Gore koji su vezani za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu isključenost: Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020, Strategija regionalnog razvoja Crne Gore 2014-2020, Strategija razvoja sistema socijalne i dječje zaštite za period od 2018. do 2022. godine, Strategija za integraciju lica sa invaliditetom u Crnoj Gori za period 2016-2020, Strategija obrazovanja odraslih Crne Gore 2015-2025. i Nacionalna strategija održivog razvoja Crne Gore do 2030.

Prioriteti Nacionalne strategije zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa 2016-2020. prepoznati su tokom procesa izrade lokalne strategije zapošljavanja kao relevantni za lokalno tržište rada opštine Žabljak:

PRIORITET 1: Povećanje zaposlenosti. Smanjenje stope nezaposlenosti

PRIORITET 2: Efikasno funkcionisanje tržišta rada

PRIORITET 3: Unapređenje kvalifikacija i kompetencija usklađenih sa potrebama tržišta rada

PRIORITET 4: Promovisanje socijalne inkluzije i smanjenje siromaštva

U procesu izrade lokalne strategije zapošljavanja velika pažnja posvećena je pitanjima znanja, vještina i kompetencija koje su potrebne na tržištu rada, a takođe i izazovima u pogledu povećanja socijalne inkluzije i aktivacije ranjivih grupa. Naime, u Crnoj Gori prema procjeni Evropske komisije „*još uvijek ne postoji dovoljna efikasnost i pokrivenost aktivnih politika tržišta rada koje bi trebalo da postoje kako bi se pomoglo tražiocima posla u pronalaženju održivog zaposlenja, sa*

posebnim fokusom na prekvalifikaciju i usavršavanje”, a takođe je potrebno “jačanje aktivacije zapošljavanja izgradnjom jačih veza između zapošljavanja i socijalnih usluga, kao i veza između stručnog i visokog obrazovanja».¹

Zato ova strategija u najvećoj mogućoj mjeri strijemi ka unapređenju stanja ljudskih resursa i jačanju socijalne inkluzije na lokalnom nivou, što je takođe jedan od prioriteta Nacionalne strategije održivog razvoja do 2030. godine.

Prilikom izrade dokumenta, u obzir je uzet i strateški okvir politike zapošljavanja Evropske unije, naročito Evropski stub socijalnih prava i njegovih 20 ključnih načela svrstanih u tri kategorije: (i) Jednake mogućnosti i pristup tržištu rada, (ii) Pravedni uslovi rada i (iii) Socijalna zaštita i inkluzija.

Lokalna politika zapošljavanja treba prvenstveno da doprinese daljem socio-ekonomskom razvoju opštine. Strategija zapošljavanja može tako da se posmatra kao dopuna glavnom strateškom razvojnom dokumentu opštine, to jest Strateškom planu razvoja opštine Žabljak 2017-2021, pošto je unapređenje zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa ključan i neizostavan korak ka daljem socio-ekonomskom razvoju opštine Žabljak.

¹ Evropska komisija, Crna Gora 2020, Brisel, 6.10.2020

2. SOCIO-EKONOMSKA SITUACIJA

2.1 GEOGRAFSKI POLOŽAJ OPŠTINE I MREŽA NASELJA

Opština Žabljak se nalazi na sjeverozapadu Crne Gore i najveća je opština durmitorskog područja. Prostire se na 445km², čime zauzima 3,22% ukupne površine Crne Gore. Prema površini koju pokriva zauzima 13. mjesto. Prepoznatljiv po planini Durmitor, ovaj prostor oivičen je sa sjeveroistočne strane opštinom Pljevlja, sa južne strane opštinom Mojkovac, sa jugozapadne strane opštinom Šavnik, a sa zapadne strane opštinom Plužine. Sjeveroistočna granica ide rijekom Tarom u dužini od 46 km i zona je Nacionalnog parka Durmitor. Opština Žabljak predstavlja "geografski krov" Crne Gore, jer se 30% njene teritorije nalazi na nadmorskoj visini iznad 1.500 m. Grad Žabljak sa svojih 1456 metara nadmorske visine predstavlja najvišojie urbano naselje u jugoistočnoj Evropi.²

Opština Žabljak pripada Sjevernom regionu Crne Gore.

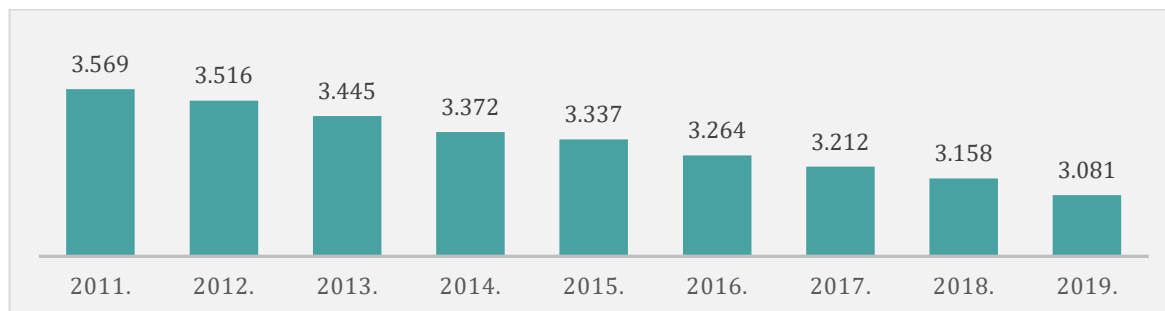
2.2 DEMOGRAFSKA SLIKA

Prema podacima Popisa 2011. godine na teritoriji opštine evidentirano je 3.569 stanovnika i 1.273 domaćinstava. Gustina naseljenosti iznosi 8 stanovnika/km², što opštinu Žabljak svrstava u grupu opština sa najmanjom gustinom naseljenosti.

Prema procjenama MONSTAT-a, u 2019. godini populacija u opštini Žabljak je bila na nivou od 3081 stanovnika što predstavlja 1,9% populacije Sjevernog regiona, odnosno 0,5% ukupne populacije u Crnoj Gori.

Opština Žabljak suočava se već duži period sa trendom smanjenja populacije. Ukupan broj stanovnika smanjio se u periodu od 2011. do 2019. godine za 488 ili 13,7%.

Grafik 1: Stanovništvo opštine Žabljak 2011 – 2019. (Procjene stanovništva)

Izvor: MONSTAT

Slično većini opština Sjevernog regiona, opština Žabljak bilježi negativne demografske trendove kako po pitanju prirodnog priraštaja, tako i po pitanju migracija. Samo po osnovu negativnog prirodnog priraštaja, populacija opštine Žabljak se u 2018. godini smanjila za približno 1,1%. Dok je u 2018. godini negativan prirodni priraštaj bio nešto manji, ovaj pokazatelj se ponovno povećao u 2019. godini.

Broj odseljenih iz opštine prevazilazi broj doseljenika tako da negativni migracioni saldo dodatno ukazuje na ozbiljne demografske probleme. Negativan migracioni saldo se naročito povećao u 2018. i 2019. godini.

² Strateški plan razvoja opštine Žabljak 2017-2021

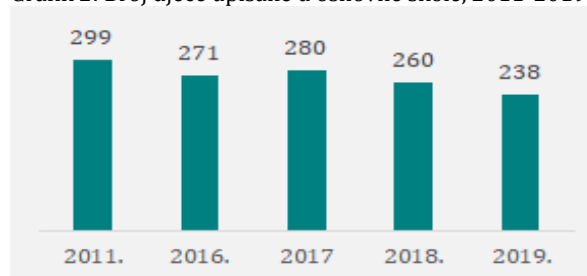
Tabela 1: Prirodni priraštaj i unutrašnje migracije

Godina	Prirodni priraštaj	UNUTRAŠNJE MIGRACIJE		
		Doseljenja	Odseljenja	Migracioni saldo
2011.	-30	37	54	-17
2016.	-39	31	60	-29
2017.	-34	36	50	-14
2018.	-6	46	89	-43
2019.	-39	40	74	-34

Izvor: MONSTAT

Statistika unutrašnjih migracija (MONSTAT) ukazuje da se stanovništvo Žabljaka u 2019. godini selilo u najvećem broju za Podgoricu (41 ili 55,4% svih odseljenih iz ove opštine). Od ostalih migracionih destinacija još se ističu Nikšić (12,2% odseljenih) i Danilovgrad (10,8%). Najviše doseljenih je iz Nikšića (27,5%) i Podgorice (25%), a slijede doseljenja iz Šavnika (12,5%), Bara, Danilovgrada, Pljevalja (po 3 ili 7,5%), i po jedan iz drugih opština, naročito iz Primorja.

Grafik 2: Broj djece upisane u osnovne škole, 2011-2019.

Izvor: MONSTAT

Negativan migracioni saldo i negativan prirodni priraštaj reflektuju se i u smanjenom broju djece upisane u osnovne škole. Tako je u periodu 2011-2019 taj broj smanjen za 61 ili 20,4%, što je dovelo i do smanjenja broja odjeljenja u osnovnim školama sa 20 u školskoj godini 2011/2012 na 17 u školskoj godini 2019/2020.

Obrazovna struktura stanovništva (starosti 15 i više godina)

Obrazovna struktura odraslog stanovništva je jedan od ključnih faktora za socio-ekonomski razvoj društva pa i lokalnog tržišta rada. Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine opština Žabljak ima u odnosu na prosjek Crne Gore veći udio stanovništva sa nepotpunom i završenom osnovnom školom i srednjoškolskim obrazovanjem ali manji udio stanovništva sa višim i visokim stepenom obrazovanja.

Tabela 2: Obrazovna struktura stanovništva (starosti 15 i više godina) ³

Stepen obrazovanja	Žabljak	%	Crna Gora	%
Bez školske spreme	76	2,5	11.324	2,3
Nepotpuna osnovna škola	389	12,7	36.783	7,3
Osnovno obrazovanje	621	20,3	104.415	20
Srednje obrazovanje	1.594	52,1	260.277	51,9
Više obrazovanje	129	4,2	26.170	5,2
Visoko obrazovanje	214	7,0	49.469	9,9
Postdiplomske studije	6	0,2	3.000	0,6
Doktorat	/	0,0	964	0,2
Osnovne akademske studije	3	0,1	2.756	0,5
Osnovne primijenjene studije	2	0,1	1.343	0,3
Postdiplomske specijalističke studije	2	0,1	1.528	0,3
Postdiplomske magistarske studije	1	0,0	713	0,1
Ostalo (bez izjašnjenja)	21	0,7	2.536	0,4
Ukupno	3.058	100,0	501.278	100

³ Izvor MONSTAT. Napomena: Moguće je da izvjestan (nepoznat) broj lica pripada u više kategorija pa se podaci moraju posmatrati sa rezervom.

2.3 EKONOMIJA

Opština Žabljak raspolaže sa značajnim prirodnim resursima za razvoj turizma, drvoprerade i poljoprivredne proizvodnje, kao i potencijalima za razvoj organske poljoprivredne proizvodnje. Upravo te oblasti su i identifikovane kao najznačajnije u strateškom razvojnom dokumentu opštine. Nacionalni park, šume, mineralne sirovine predstavljaju bogate resurse a time ekonomske potencijale koji zahtijevaju znatno efikasniju valorizaciju.

2.3.1 Postojeća situacija i ekonomski trendovi

Prema *indeksu konkurentnosti opština*⁴, opština Žabljak zauzima 8. mjesto od 21 opštine u periodu 2012-2014. godine. U odnosu na prosjek konkurentnosti svih lokalnih samouprava, indeks konkurentnosti u Žabljaku iznosi 104,1, što znači da je iznad prosjeka Crne Gore. Međutim, u poređenju sa prethodnim mjerenjem (2009-2011) ovaj indikator pokazuje lošiji rezultat, odnosno pad vrijednosti od 24,95, a time pad opštine za tri pozicije na rang listi opština.

Prema posljednjem mjerenju za period 2015-2017 situacija se mnogo poboljšala. Indeks konkurentnosti iznosi 120,9 a opština je unaprijedila svoju poziciju za dva mjesta na rang listi. Prema stepenu razvijenosti opština Žabljak zauzima najvišu poziciju od svih opština Sjevernog regiona.

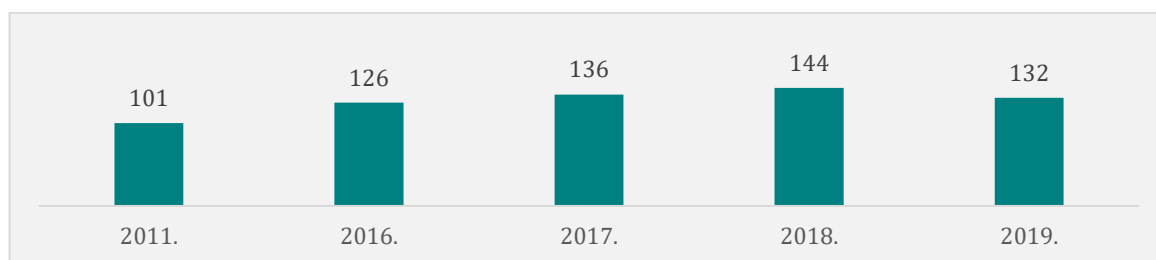
ŽABLJAK	2009 -2011	2012-2014	2015-2017
Indeks konkurentnosti	129	104,1	120,9
Stepen konkurentnosti	5	8	6

Kad je riječ o indikatoru – *indeksu razvijenosti opština*, u periodu 2016-2018. u Žabljaku je ovaj pokazatelj bio na nivou od 89,89, što je više u poređenju sa 2013-2015. godinom kada je indeks iznosio 77,05 (Crna Gora =100). Prema ovim i drugim indikatorima, opština Žabljak je najprosperitetnija opština u okviru Sjevernog regiona.

ŽABLJAK	2010.-2012.	2013. - 2015.	2016.-2018.
Indeks razvijenosti	77,51	77,05	89,89
Stepen razvijenosti	10	11	10

2.3.2 Privreda i poslovni subjekti

Grafik 3: Broj aktivnih poslovnih subjekata u opštini Žabljak

Izvor: MONSTAT

⁴ *Indeks konkurentnosti* predstavlja trogodišnji prosjek pokazatelja poslovnog okruženja i poslovnog sektora, koji se izračunava na osnovu analize kvalitativnih i kvantitativnih podataka na nivou jedinice lokalne samouprave. Indeks konkurentnosti dakle predstavlja kompozitni pokazatelj dobijen na osnovu 125 indikatora i to: 96 statističkih i 29 anketnih, strukturiranih u osam skupova (podfaktora), koje formiraju dva faktora konkurentnosti: poslovno okruženje i poslovni sektor. U ukupnoj strukturi indeksa konkurentnosti, poslovno okruženje predstavlja dominantan faktor sa ponderom 0,844, dok kvalitet poslovnog sektora ima manji uticaj sa ponderom 0,166.

Prema podacima Monstata (Statistički biznis registar Crne Gore), broj poslovnih subjekata se u periodu od 2011 do 2018. godine konstantno povećavao ali se u 2019. godini, kad je taj broj iznosio 132, smanjio za 12 ili za 8,3%. Ipak, broj poslovnih subjekata u 2019. godini predstavlja povećanje za 30,7% u odnosu na 2011. godinu.

Broj aktivnih poslovnih subjekata na Žabljaku u 2019. godini predstavlja 3,5% svih aktivnih poslovnih subjekata u Sjevernom regionu i 0,38% svih u Crnoj Gori.

Tabela 3: Aktivni poslovni subjekti na ukupan broj stanovnika

	AKTIVNI POSLOVNI SUBJEKTI/UKUPAN BROJ STANOVNIKA *100			
	2011.	2016.	2018.	2019.
Žabljak	2,83	3,86	4,56	4,28
Sjeverni region	1,67	2,03	2,29	2,31
Crna Gora	3,41	4,54	5,43	5,58

Izvor: MONSTAT

Uzimajući u obzir broj aktivnih poslovnih subjekata proračunato po glavi stanovnika opština Žabljak nalazi se iznad prosjeka Sjevernog regiona ali ipak ispod prosjeka u Crnoj Gori.

Privreda opštine Žabljak temelji se uglavnom na turizmu i time povezanim uslužnim djelatnostima, poljoprivredi, drvnoj industriji, i trgovini.

Prema podacima Centra za razvoj durmitorskog područja iz 2017. godine, u Žabljaku postoji 237 pravnih subjekata, među kojima su 134 registrovana kao d.o.o., 81 je preduzetnik, 5 zadruga, 7 ustanova, 8 NVO, 1 NVU i 1 registrovan u ostalim oblicima organizovanja⁵.

Privredni subjekti

Tabela 4: Struktura privrednih subjekata prema broju zaposlenih

	Broj privrednih subjekata	BROJ ZAPOSLENIH					
		0-1	2-5	6-50	51-100	101-250	preko 250
2017.	71	43	26	2	0	0	0
2018.	78	39	28	11	0	0	0
2019.	94	46	30	18	0	0	0

Izvor: Crnogorska privreda 2018, 2019, 2020, Privredna Komora Crne Gore

U periodu 2017 – 2019 broj privrednih subjekata, preciznije broja mikro i malih preduzeća, povećao se za 32,4%. Povećanje prouzrokovano je prvenstveno povećanjem broja privrednih subjekata koji zapošljavaju od 6-50 radnika. Karakteristika privreda opštine Žabljak je njezina zasnovanost na sektoru mikro i malih preduzeća (100% svih privrednih subjekata).

Tabela 5: Privredni subjekti prema djelatnosti i broju, 2018 i 2019.⁶

	2018.	2019.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	2	2
Prerađivačka industrija	12	13
Snabdijevanje vodom, upravljanje otp.vodama	0	1

⁵ Strateški plan razvoja opštine Žabljak 2017-2021

⁶ Korišćeni podaci odnose se na privredne subjekte koji su predali finansijski izvještaj za 2018. i 2019. godinu

Građevinarstvo	4	6
Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala	15	18
Saobraćaj i skladištenje	1	0
Usluge smještaja i ishrane	27	33
Poslovanje nekretninama	3	3
Stručne, naučne, inovacione i tehničke djelatnosti	5	7
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	3	2
Obrazovanje	1	0
Zdravstvena i socijalna zaštita	0	2
Umjetnost; zabava i rekreacija	5	5
Ostale uslužne djelatnosti	0	2
Ukupno	78	94

Prema broju privrednih subjekata preovlađuje djelatnost usluge smještaja i ishrane (34,6% ukupnog broja u 2018. i 35,1% svih u 2019. godini), koja zajedno sa privrednim subjektima u djelatnosti trgovine predstavlja oko 54% ukupnog broja privrednih subjekata u 2018. i u 2019. godini. Na trećem mjestu je prerađivačka industrija (15,4% svih privrednih subjekata u 2018. godini i 13,8% u 2019. godini). U 2019. godini najveće povećanje broja privrednih subjekata je registrovano u djelatnosti usluge smještaja i ishrane.

Grafik 4: Učešće privrednih subjekata u ukupnim prihodima u opštini, 2019. godina (%)

Izvor: Crnogorska privreda 2020, Privredna Komora Crne Gore

U 2019. godini najveće učešće u ukupnim prihodima (ukupan iznos 8.235.695 EUR) na Žabljaku imali su privredni subjekti u djelatnosti usluge smještaja i ishrane (49%), a sa značajno manjim udjelom građevinarstvo i trgovina.

2.3.3 Poljoprivreda

Prema popisu poljoprivrede iz 2010. godine (MONSTAT) na teritoriji opštine Žabljak nalazi se 21483 ha poljoprivrednog zemljišta, što predstavlja 48,3% ukupnog zemljišta opštine. Obradivo zemljište zauzima 6516 ha, pašnjaci 14967 ha, a livade 6321 ha.

Prema glavnom strateškom dokumentu opštine poljoprivreda, zajedno sa turizmom, strateško je opredjeljenje i predstavlja osnovu budućeg privrednog razvoja opštine Žabljak. Sela u opštini Žabljak su raštrkana, sa manje od po 100 stanovnika. Najzastupljenija koncentracija poljoprivrede je u Pošćensko-komarskom kraju koji obuhvata sela Virak, Javorje, Pašina Voda, Kovčica, Motički Gaj i Pošćenski kraj, a zatim u Novakovićima, Junča Dolu, Pitominama, Njegovuđi, Maloj Crnoj Gori, Vrelima i Gomilama. Tip proizvodnje je planinska poljoprivreda - integralna proizvodnja sa 90%

alternativne i 10% konvencionalne proizvodnje. Ekstenzivno stočarstvo je zastupljeno sa 90% i intenzivno ratarstvo sa 70%, što potvrđuje ekološku poljoprivredu i organsku proizvodnju zdravstveno bezbjedne hrane.⁷

Poljoprivredna gazdinstva i poljoprivredni osiguranici

Prema popisu iz 2010.godine broj porodičnih gazdinstava u opštini Žabljak iznosi 623, od čega je 463 stočarskih i 160 ratarskih. Od stočarskih gazdinstava govedarskih je 368, a 95 ovčarskih. Od ukupnog broja ratarskih gazdinstava, povrtarskih je 120, a 40 žitarskih gazdinstava.

Radna snaga čini 606 poljoprivrednika. Od aktivnog stanovništva po zanimanjima u poljoprivredi je 412 ili 55%. Prosječna starost nosioca poljoprivrednog gazdinstva je 57 godina, a ostalih radno angažovanih lica porodičnog poljoprivrednog gazdinstva je 44 godine.

U djelatnosti poljoprivrede treba pomenuti poljoprivredno preduzeće Kompanija HM DURMITOR, koje predstavlja mješovitu ovčarsko govedarsku farmu i koje raspolaže sa maksimalnim kapacitetom od 500 ha zemljišta, 1500 priplodnih ovaca i 150 muznih krava. Na Žabljaku postoje dvije poljoprivredne zadruge sa 30 kooperanata, a to su Durmitor i Dobri do.

Prema informacijama Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja na teritoriji opštine Žabljak je na dan 31.12.2019. godine bilo registrovano 205 poljoprivrednih gazdinstava, što predstavlja 3,2% svih poljoprivrednih gazdinstava u Sjevernom regionu (6482) i 1,8% na nivou Crne Gore (ukupan broj registrovanih 11675). Novoregistrovanih u 2019. godini je bilo 14 poljoprivrednih gazdinstava (fizička lica).

Tabela 5: Poljoprivredni osiguranici

	Poljoprivrednici osiguranici		
	2011.	2018.	2019.
Žabljak	33	30	30
Sjeverni region	718	664	691
Crna Gora	1.480	1.527	1.587

Izvor: MONSTAT, Mjesečni statistički pregled, br. 10 /2020

Ukupan broj registrovanih poljoprivrednih osiguranika u 2019. godini na Žabljaku iznosi 30, što predstavlja 1,9% ukupnog broja na nivou Crne Gore, odnosno 4,3% broja poljoprivrednih osiguranika u Sjevernom regionu. U odnosu na 2011. godinu, broj poljoprivrednih osiguranika je smanjen za 9,1% u 2019. godini.

Stočarstvo⁸

Stočarstvo je glavna grana poljoprivrede i kao takva karakteriše je uzgoj goveda i ovaca, dok na Žabljaku postoje značajni resursi i za uzgoj konja i koza. Kroz planinsko stočarstvo, postoji potencijal za proizvodnju mesa goveda i ovaca uz prateću proizvodnju mlijeka. U uslovima tradicionalnog stočarstva, proizvodnja većine sireva i prerađevina od mesa (ovčije i goveđe) bazirana je na autohtonim tehnologijama u organskoj proizvodnji i sa zaštićenom geografskom oznakom porijekla, što predstavlja značajnu razvojnu šansu Žabljaka.

U organizovanoj proizvodnji ekološke tj. organske hrane sa prepoznatljivom markom i eko oznakom, durmitorsko područje može biti atraktivno i za eko turizam i izvoz eko proizvoda iz domaćinstva.

⁷ Strateški plan razvoja opštine Žabljak 2017-2021

⁸ Isto.

Proizvodnja ljekovitog bilja na Durmitoru⁹

Durmitor je planina bogata ljekovitim biljnim vrstama. Neke od postojećih vrsta se mogu uspješno gajiti. Na području Žabljaka postoji oko 140 jestivih gljiva, od čega su njih 22 podesne za masovno plantažno gajenje. Organizovano sakupljanje ljekovitog bilja, plantažna proizvodnja određenih biljnih vrsta i primarna prerada biljnog materijala predstavljaju potencijalni faktor za poboljšanje ekonomskog položaja žabljčkih farmera.

Agro Biznis Centar

U opštini Žabljak djeluje Agro biznis centar koji vrši savjetodavno-konsultivne i informativne poslove u stočnoj i biljnoj proizvodnji, vrši registraciju poljoprivrednih gazdinstava i vodi evidenciju registra za iste, vrši registraciju poljoprivrednih proizvođača, vodi registar za organske i neorganske proizvođače i obavlja druge zadake u skladu sa opisom poslova.

Žabljak ima mogućnost korišćenja programa Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, kao što su *Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja u okviru IPARD-a i nacionalne mjere podrške, npr. Program unapređivanja stočarstva*, itd. Što se tiče IPARD-a, pored postojećih mjera za podršku investicijama u primarnu poljoprivrednu proizvodnju i prerađivački sektor, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede će započeti implementaciju nove mjere – *Diverzifikacija gazdinstava i razvoj poslovanja*, Pomenuta mjera je akreditovana od strane Evropske komisije i objavljivanje Prvog javnog poziva očekuje se u prvom kvartalu 2021. godine. Poljoprivrednicima će na raspolaganju biti sredstva za podršku za preradu na gazdinstvu, ruralni turizam i razvijanje zanata.

2.3.4 Šumarstvo i drvoprerada

Šume predstavljaju jedan od značajnih resursa na području opštine Žabljak. Šume i šumsko zemljište raspoređeno se na 17500 ha, što predstavlja 39,32% ukupnog zemljišta opštine.

Velike površine pod četinarskim i listopadnim šumama omogućile su razvoj drvne industrije i to drvoprerade koja je jedna od vodećih privrednih grana. Ukupna površina šuma i šumskog zemljišta po Programu gazdovanja šumama Uprave za šume, koji je rađen 2013. i 2014. godine iznosi 8.984 ha državnih šuma i 756 ha privatnih šuma, ukupno 9.740 ha. U visokim ekonomskim šumama osnovna funkcija je proizvodnja drveta i sporednih šumskih proizvoda, a u šumama posebne namjene zaštitno rekreativne funkcije.

U pogledu sječe šume u opštini Žabljak posljednjih godina, u strukturi drvne mase dominiraju četinari. Posječeno drvo se uglavnom koristi kao tehničko, a u manjoj mjeri kao ogrijevno drvo. Većinski dio šuma nalazi se u državnom vlasništvu.

2.3.5 Turizam

S obzirom na prirodu Žabljaka i geografski položaj koji zauzima, kao vodeća grana izdvaja se turizam. Strategijom razvoja turizma Crne Gore do 2020. godine, područje opštine Žabljak pripada klasteru „Durmitor–Sinjajevina–Žabljak–Plužine–Šavnik”. Durmitor se nalazi na UNESCO listi svjetske kulturne baštine i zaštićen je kao nacionalni park. Smješten na sjeverozapadu Crne Gore, Park obuhvata osnovni masiv Durmitora sa kanjonima Tare, Drage i Sušice i gornji dio kanjonske doline Komarnice, zauzimajući površinu od 39.000 ha. Osnovna odlika reljefa durmitorskog područja jeste prostrana visoravan na 1500 metara nadmorske visine, koju presijecaju duboke kanjonske doline i sa koje se uzdižu impozantni planinski vrhovi, od kojih je 48 sa preko 2000

⁹ Isto

metara nadmorske visine i među njima najviši Bobotov Kuk sa 2523 m. Ljepoti durmitorskog masiva posebnu draž daje 18 ledničkih jezera, nazvanih gorske oči, na visinama iznad 1500 m.¹⁰

Tabela 6: Broj dolazaka i noćenja turista¹¹

Godina	Dolasci turista	Noćenja turista
2014.	19.378	41.107
2015.	27.480	57.278
2016.	33.125	64.581
2017.	34.378	84.742
2018.	43.367	101.420
2019.	49.365	113.209

Izvor: MONSTAT

Broj ostvarenih dolazaka i noćenja turista prema podacima MONSTAT-a pokazuje trend rasta. U 2019. godini se broj dolazaka turista povećao za 13,8% u odnosu na prethodnu 2018. godinu, a broj ostvarenih noćenja za 11,6%. U 2019. godini na Žabljaku je realizovano 1,9% svih dolazaka turista i 0,8% svih noćenja u Crnoj Gori.

Prema Strategiji razvoja turizma Crne Gore do 2020. godine ovo područje ima šanse za razvoj u konsekventnoj izgradnji u srednjekvalitetno–visokokvalitetnu oblast za planinarenje i pješačenje, zimski centar sa težištem na porodicama sa djecom, velnes–fitnes–zdravlje, sport i uživanje.

2.3.6 Strateški prioriteti razvoja opštine Žabljak

Strateški plan razvoja opštine Žabljak donešen je za period 2017-2021. godine. Opšti cilj je »*bolji standard i kvalitet života stanovništva, unaprijeđena infrastruktura i razvijene vodeće privredne oblasti uz održivu valorizaciju prirodnih resursa i aktivnu podršku savremene lokalne uprave.*«

Strateški prioriteti opštine vezani na razvoj tržišta rada i zapošljavanja su:

- Razvoj turizma (prioritet je poboljšanje ponude kroz izgradnju hotela)
- Razvoj poljoprivrede (razvoj infrastrukture; sprovođenje mjera za ulaganje u lokalne poljoprivredne biznise)

Pri tom je naročito potrebno napomenuti Specifični strateški cilj 3 - jačanje konkurentnosti privrede i otvaranje novih radnih mjesta kroz razvoj vodećih privrednih oblasti i u okviru tog cilja sjedeće prioritete:

Prioritet 1: Unapređenje turističke ponude i diversifikacija

- Uređenje postojećih skijališta ("Savin kuk" i "Javorovača") i stavljanje u funkciju skijališta Štuoc
- Rekonstrukcija i stavljanje u funkciju privatizovanih hotela i izgradnja novih hotelskih kapaciteta
- Izgradnja energetski efikasnog objekta turističke organizacije, sa suvenirnicom i izložbenim prostorom
- Definisane lokacije za postavljanje mobilnih drvenih objekata višestruke namjene, u funkciji turizma
- Izgradnja planinarskih domova i eko-etno sela
- Unapređivanje Centra za posjetioce i Expo prostora
- Proizvodnja/prodaja suvenira

Prioritet 2: Unapređenje poljoprivredne proizvodnje

- Jačanje uloge Agrobiznis info centra u kreiranju strategije razvoja poljoprivrede u Žabljaku
- Podsticanje osnivanja moderne poljoprivredne kooperative

Prioritet 3: Stvaranje povoljnog poslovnog ambijenta i razvoj poslovne infrastrukture

¹⁰ www.tozabljak.com

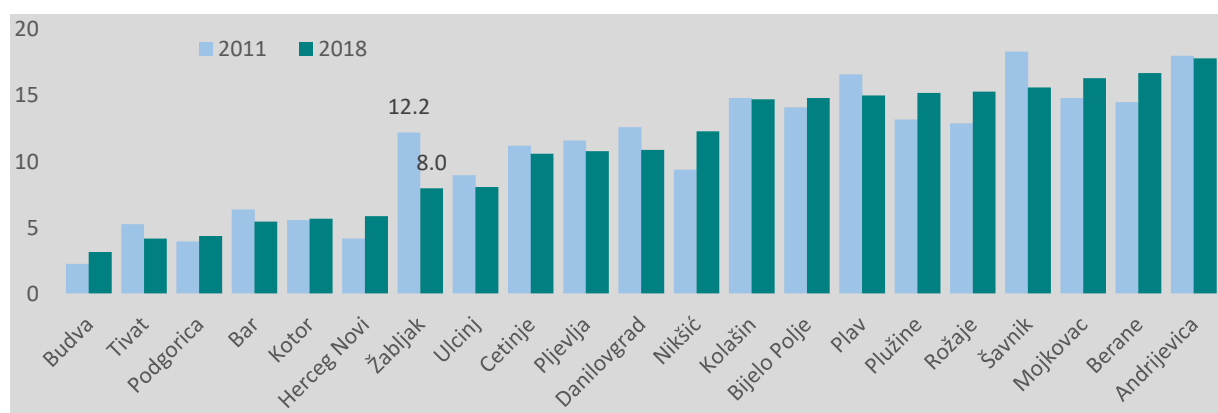
¹¹ Usljed promjena u metodologiji obračuna individualnog smještaja od 2017. godine, podaci po opštinama nijesu u potpunosti uporedivi sa istim podacima iz prethodnih godina. Vidjeti Metodološka objašnjenja MONSTAT.

3. TRŽIŠTE RADA

Prema *kompozitnom indikatoru stanja na tržištu rada*¹², konstruisanom specifično za potrebe ove analize na osnovu deset pojedinačnih indikatora, opština Žabljak je u 2011. godini bila na 11. mjestu, da bi u 2018. godini bitno popravila svoju poziciju i našla se na 7 mjestu. Po ovom indeksu, opština Žabljak ima najpovoljnije stanje na tržištu rada od svih opština Sjevernog regiona.

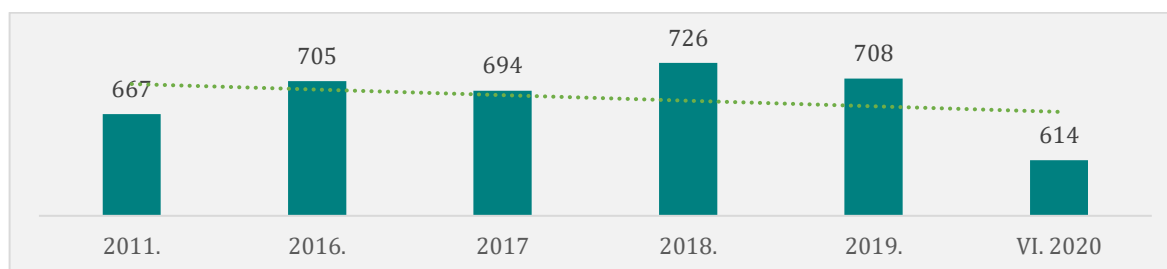
U pogledu prosječne vrijednosti kompozitnog indikatora, Žabljak je značajno popravio tu vrijednost sa 12,2 na 8,0 (manja prosječna vrijednost tipično označava bolju poziciju). Ovi rezultati sugerišu da se relativna situacija na tržištu rada (u odnosu na druge opštine u Crnoj Gori) u opštini Žabljak mjerena kompozitnim indikatorom bitno popravila. Zapravo, ovo poboljšanje relativne pozicije Žabljaka između 2011. i 2018. godine bilo je najveće u poređenju sa svim drugim opštinama u Crnoj Gori.

Grafik 5: Rangiranje opština – kompozitni indikator (poređenje)

3.1 ZAPOSLENOST I ZARADE

Grafik 6: Broj zaposlenih, Žabljak 2011- VI. 2020.

Broj registrovanih zaposlenih na Žabljaku u 2019. predstavlja u odnosu na 2011. godinu povećanje za 41 lice ili 6,1%. Ipak, tokom posmatranog perioda broj zaposlenih je varirao. Najveći broj zaposlenih evidentiran je u 2018. godini (726) ali je u 2019. došlo do smanjenja broja zaposlenih za 2,5%.

¹² Kompozitni indikator sačinjavaju sljedeći pokazatelji stanja na tržištu rada: Gustina naseljenosti, Migracioni saldo, izražen kao neto migracije / ukupno stanovništvo, Broj članova porodice koji primaju MOP kao % ukupnog stanovništva; Visokoškolski na programu / ukupno stanovništvo; Zaposleni / ukupno stanovništvo; Prosječna zarada; Platni fond per capita; Nezaposleni / ukupno stanovništvo; Aktivni poslovni subjekti per capita; Broj slobodnih radnih mjesta / broj stanovnika. Kompozitni indikator tržišta rada izračunava se jednostavno iz svojih sastavnih djelova, odnosno 10 reprezentativnih indikatora. Za svaki indikator opštine se rangiraju ocjenama od 1 do 21, pri čemu je 1 ocjena koju ima najbolja opština, a 21 rezultat opštine koja stoji najlošije u pogledu posmatranog indikatora. Više u: Analiza lokalnih tržišta rada u Crnoj Gori, M. Arandarenko, M. Mirković, 2020

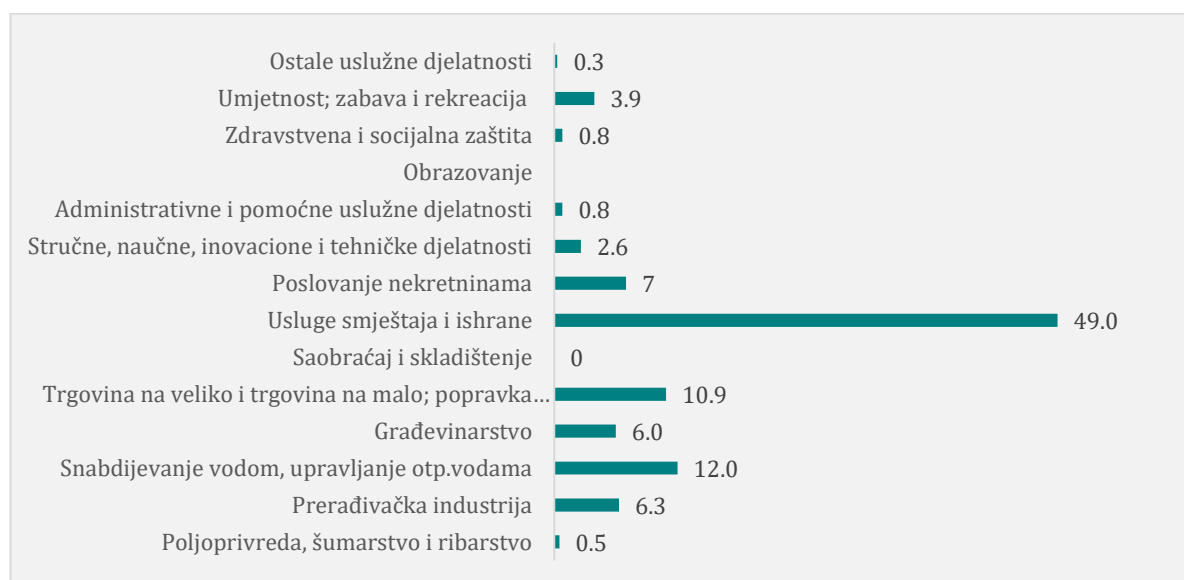
U 2019. godini opština Žabljak sa 708 zaposlena lica predstavlja 2,5% radne snage zaposlene u Sjevernom regionu, odnosno 0,35% ukupne zaposlenosti u Crnoj Gori. Odnos između broja registrovanih zaposlenih i broja stanovnika u 2019. godini iznosi 0,23, što je manje u odnosu na prosjek Crne Gore (0,31), ali ipak najviše u Sjevernom regionu (prosjek=0,17).

U junu 2020. godine broj zaposlenih se smanjio za 13,2% što je u velikoj mjeri prouzrokovano pandemijom i njezinim uticajem na turizam i sa njim povezanim uslužnim djelatnostima. Prema podacima Monstata zaposlenost se do novembra 2020. dodatno smanjila na 558 što u odnosu na prosjek 2019. godine predstavlja smanjenje za 13,3%.

Zaposleni u privrednim subjektima

U 2019. godini u privrednim subjektima bilo je zaposleno 384 radnika. Čak 49,0% ukupne zaposlenosti ostvaruju privredni subjekti u djelatnosti usluge smještaja i ishrane (188 ili 49%), zatim slijede djelatnost snabdijevanja vodom, upravljanje otpadnim vodama (46 ili 12%), trgovina (42 ili 10,9%) i poslovanje nekretninama (27 ili 7%), prerađivačka industrija (24 ili 6,3%), građevinarstvo (23 ili 6%), građevinarstvo (23 ili 11,5%), itd.

Grafik 7: Zaposleni u privrednim subjektima po djelatnosti, 2019. (%)

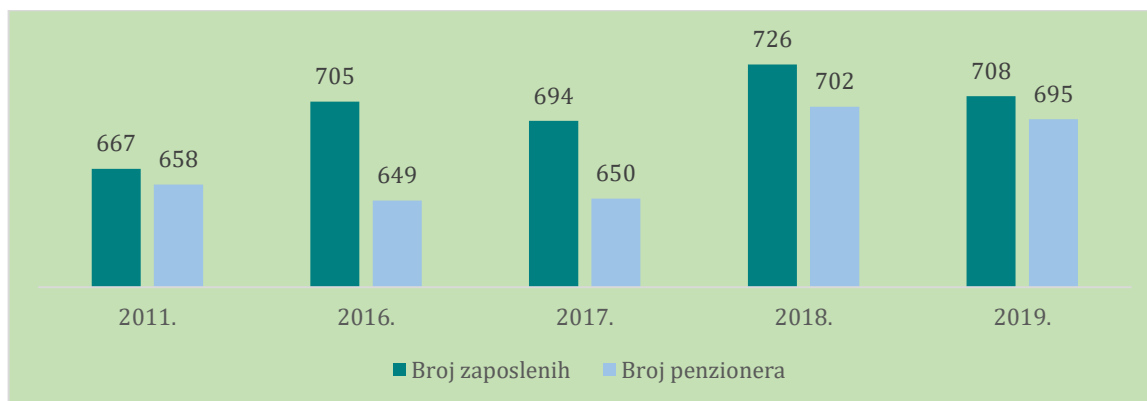
Izvor: Crnogorska privreda, 2020 Privredna Komora Crne Gore

Prema procjenama lokalnog tima, nizak procenat (1-5% ukupne zaposlenosti rezidenata opštine Žabljak) čine osobe koje putuju i imaju posao u drugoj opštini (prije svega u Pljevljima). S druge strane, evidentne su dnevne migracije lica iz susjednih opština zaposlenih na Žabljaku (iz Pljevalja, Nikšića i Šavnika), a koje su izraženije u periodu sezone. Uzimajući u obzir nizak procenat zaposlenih koji svakodnevno putuju i rade u drugim opštinama, postoji prostor za promovisanje poslova koji podrazumijevaju dnevno migriranje radne snage između opština, naročito među mladima. Međutim, jedno od ograničenja može predstavljati udaljenost Žabljaka od drugih opština. Prosječna dužina komutiranja zaposlenih koji putuju u druge opštine je od 45 do 50 minuta u oba pravca, dok je prosječna dužina komutiranja zaposlenih koji dolaze iz drugih opština u Žabljak od 60 do 75 minuta. Sa druge strane, oko petina zaposlenih putuje svakodnevno u okviru opštine, koji u prosjeku putuju od 20 do 25 minuta.¹³

¹³ Analiza lokalnih tržišta rada u Crnoj Gori. M. Arandarenko, M. Mirković, 2020.

Odnos zaposleni i penzioneri

Grafik 8: Broj zaposlenih i penzionera, 2011-2019.¹⁴

Izvor: MONSTAT, Fond PIO

Poređenje broja zaposlenih i broja penzionera u posmatranom periodu 2011-2019. godine ukazuje na blago poboljšanje stanja na lokalnom tržištu rada. U 2011. godini ovaj pokazatelj je iznosio 1,01, dok je u 2018. ovaj pokazatelj bio nešto veći i iznosio 1,03, a u 2019. godini 1,02. Najpovoljniji odnos između broja zaposlenih i broja penzionera zabilježen je u 2016. godini (1,09).

Prosječne zarade

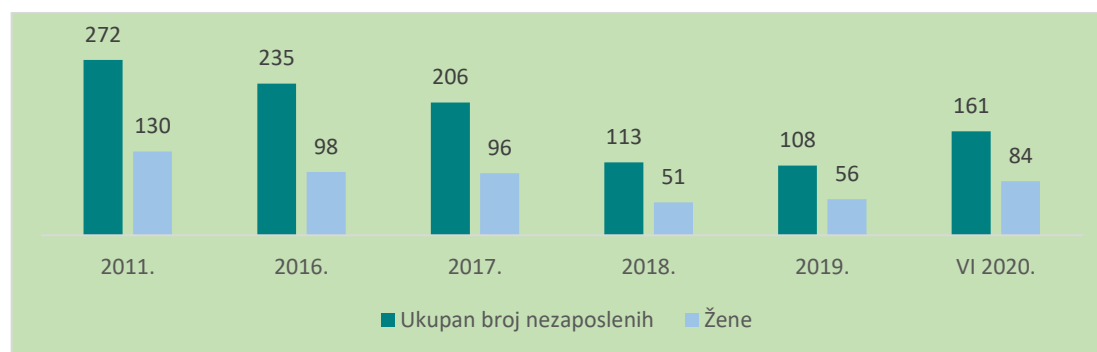
Neto prosječna zarada u opštini Žabljak porasla je sa 435 EUR u 2011. na 506 EUR u 2018. godini, što predstavlja nominalni rast od 16,3%. Međutim, prosječna neto zarada je porasla za 3,5% u realnim izrazima. Prosječna neto zarada u Žabljaku je predstavljala 99,0% prosječne zarade u Crnoj Gori. Procjena platnog fonda per capita bila je 112,8 EUR u 2018. godini što je nominalni rast od 38,7% u odnosu na 2011. godinu. Platni fond per capita opštine Žabljak predstavljao je 72,2% prosjeka Crne Gore koji je u 2018. iznosio 156,14 EUR.

U 2019. godini prosječna neto zarada povećala se za 1% i iznosila 511 EUR, što predstavlja 99,2% prosječne neto zarade u Crnoj Gori.

3.2 NEZAPOSLENOST¹⁵

3.2.1 Obim nezaposlenosti

Grafik 9: Broj nezaposlenih lica, Žabljak, 2011 – VI. 2020.

¹⁴ Izvor za 2018. i 2019. godinu su podaci za januar 2018. i 2019. FOND PIO, podaci za 2011. i 2016. su iz godišnjaka MONSTAT/ahttps://www.fondpio.me/statistika/html-viop/viop2019.html

¹⁵ Podaci o nezaposlenima, programima i mjerama aktivne politike zapošljavanja preuzeti su iz Godišnjih izvještaja o radu ZZZCG ili posredovani direktno od ZZZCG za potrebe izrade lokalnih strategija zapošljavanja.

Žabljak je jedna od rijetkih opština Sjevernog regiona u kojoj se broj nezaposlenih u periodu 2011-2019 kontinuirano smanjuje. Tako je broj nezaposlenih u 2019. godini bio za čak 60,3% niži u odnosu na 2011. godinu. Pored otvaranja novih radnih mjesta, to je u izvjesnoj mjeri i posljedica odseljavanja stanovništva. U 2019. nezaposlenost je činila 3,5% ukupnog stanovništva, što je značajno niže od prosjeka Sjevernog regiona (11,69%) i od prosjeka na nivou Crne Gore (6,05%).

Dok su u 2011. godini nezaposlene žene predstavljale 47,8% svih nezaposlenih, u 2019. godini one predstavljaju 51,8% ukupne nezaposlenosti.

Zbog epidemije prozrukovane kovid 19 i njezinog negativnog uticaja na mnoge sektore privređivanja, naročito turizam i posljedično na zapošljavanje u toj oblasti, u prvoj polovini 2020. godine ukupna nezaposlenost se povećala čak za 49,1% u odnosu na kraj 2019. godine, a u pogledu žena za 50%.

3.2.2 Strukturne karakteristike nezaposlenih lica prijavljenih na Birou rada Žabljak

Tabela 7: Nezaposlena lica prema stepenu stručne spreme i polu

	Ukupno	Žene	Nezaposlena lica prema stepenu obrazovanja i pola																			
			I	I ž	II	II ž	III	III ž	IV	IV ž	V	V ž	VI-1	VI-1 ž	VI-2	VI-2 ž	VII-1	VII-1 ž	VII-2	VII-2 ž	VIII	VIII ž
2011.	272	130	38	16	0	0	65	27	141	74	2	1	7	0	0	0	18	12	1	0	0	0
2016.	235	98	30	9	4	2	43	11	91	43	4	0	3	2	0	0	59	31	1	0	0	0
2017.	206	96	29	13	4	2	32	12	95	48	1	0	4	1	0	0	40	19	1	1	0	0
2018.	113	51	11	4	2	2	15	3	49	25	1	0	1	0	0	0	34	17	0	0	0	0
2019.	108	56	13	5	3	2	9	2	43	23	3	0	3	1	0	0	34	23	0	0	0	0
VI 2020.	161	84	22	11	3	2	19	9	84	44	2	0	2	0	0	0	29	18	0	0	0	0

Sa stanovišta **obrazovne strukture nezaposlenih** najviše je lica sa IV stepenom obrazovanja, iako se njihov broj i udio u ukupnoj nezaposlenosti tokom posmatranog perioda smanjio. U 2011. godini oni su predstavljali čak 51,8% svih nezaposlenih lica, a u 2019. godini 38,4%. Sa druge strane povećava se udio visokokvalifikovanih lica na evidenciji (9,6% ukupne nezaposlenosti u 2011. i 34,3% u 2019. godini).

Tabela 8: Nezaposlena lica prema dužini prijave na evidenciji Biroa rada Žabljak

	Ukupno	Žene	Dužina prijave na evidenciji Biroa rada					
			Do 6 mjeseci		Preko 6 do 12 mjeseci		Preko 12 mjeseci	
				Žene		Žene		Žene
2018.	113	51	40	16	12	6	61	29
2019.	108	56	61	29	1	0	46	27
VI 2020.	161	84	92	49	22	9	47	26

Dok je u 2018. broj **dugoročno nezaposlenih**, dakle onih koji su prijavljeni na evidenciji Biroa rada 12 mjeseci i više predstavljao 56,5%, njihov udio se u 2019. godini smanjio i iznosi 42,6%, a u junu 2020. godine 29,2%. U 2019. a i u 2020. godini opština Žabljak ostaje jedna od opština sa najmanjim obimom dugoročne nezaposlenosti u Sjevernom regionu.

Tabela 9: Nezaposlena lica prema radnom stažu na evidenciji ZZZCG Biro rada Žabljak

	Ukupno	Žene	Bez staža	Žene	Sa stažom	Žene
2018.	113	51	26	8	87	43
2019.	108	56	30	13	78	43
VI 2020.	161	84	34	17	127	67

Među nezaposlenim licima preovlađuju lica sa radnim stažom, tako da lica bez radnog staža predstavljaju 23% svih nezaposlenih lica prijavljenih na evidenciji u 2018. godini, a u 2019. godini 27,8%.

Tabela 10: Nezaposlena lica prema godinama starosti na evidenciji ZZZCG Biro rada Žabljak

	Ukupno	Žene	Do 18g	Žene	Preko 18 do 25g	Žene	Preko 25 do 30g	Žene	Preko 30 do 40g	Žene	Preko 40 do 50g	Žene	Preko 50g	Žene
2018.	113	51	0	0	14	6	15	6	21	11	23	9	40	19
2019.	108	56	0	0	18	12	10	3	23	15	22	10	35	16
VI 2020.	161	84	0	0	13	6	28	17	42	21	31	18	47	22

U posmatranom periodu udio mladih starosti do 30 godina je konstantan i iznosi između 25,5% i 26,0% ukupne nezaposlenosti.

Broj lica starosti 50 i više godina u 2019. godini predstavlja 32,5% ukupne nezaposlenosti, a njihov udio se u prvoj polovini 2020. godine smanjio na 29,2% uprkos povećanju njihovog broja. U prvoj polovini 2020. godine najviše se povećao broj lica starosti 25 do 30 godina i onih u grupi od 30 do 40 godina.

Tabela 11: Lica sa invaliditetom prijavljena na evidenciji Biroa rada Žabljak

	2018.		2019.		VI 2020.	
	Ukupan broj lica sa invaliditetom	Žene	Ukupan broj lica sa invaliditetom	Žene	Ukupan broj lica sa invaliditetom	Žene
Žabljak	20	10	25	15	23	14
Crna Gora	8222	4477	11163	6720	11067	6696

U 2019. godini na evidenciji Biroa rada Žabljak prijavljeno je 25 **lica sa invaliditetom** što predstavlja povećanje za 25% u odnosu na prethodnu 2018. godinu. Ipak, u istom periodu ukupno u Crnoj Gori udio lica sa invaliditetom povećao se za 35,8%.

U prvoj polovini 2020. godine došlo je do blagog smanjenja broja lica sa invaliditetom prijavljenih na evidenciji Biroa rada Žabljak.

Lica sa invaliditetom predstavljaju 23,1% ukupne nezaposlenosti na Žabljaku u 2019. godini, što je ipak manje prosjeka na nivou Crne Gore (29,7%). Među nezaposlenim ženama je 26,8% onih sa invaliditetom, dok u Crnoj Gori taj udio iznosi 30,6%.

I kod lica sa invaliditetom u 2019. godini preovlađuju oni sa IV stepenom obrazovanja (13 ili 52%), dok je 10 nekvalifikovanih lica, to znači onih sa I i II stepenom stručne spreme. Čak 60% lica sa invaliditetom su stariji od 50 godina.

3.3 PROGRAMI I MJERE ZAVODA ZA ZAPOŠLJAVANJE BIRO RADA ŽABLJAK ¹⁶

3.3.1 Stručni tretman nezaposlenih lica

Zavod za zapošljavanje Crne Gore u cilju pružanja pomoći nezaposlenim osobama vodi informativne razgovore i individualne intervjuje, organizuje informativno-motivacione seminare i priprema individualne planove zapošljavanja.

U 2019. godini savjetodavne usluge sprovedene su kroz 116 intervjuja i 11 informativnih razgovora za nezaposlena lica prijavljena na Birou rada Žabljak.

¹⁶ Izvor: Zavod za zapošljavanje Crne Gore

U skladu sa Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti¹⁷ utvrđuje se individualni plan zapošljavanja sa nezaposlenim licem u roku od 45 dana nakon prijave u evidenciju ZZZCG radi pripreme za zapošljavanje i aktivnog traženja zaposlenja.

3.3.2 Aktivne mjere zapošljavanja

Tabela 12 Uključivanje nezaposlenih u aktivne mjere zapošljavanja

	Obrazovanje i osposobljavanje odraslih	Javni radovi	Osposobljavanje za rad kod poslodavca	Osposobljavanje za samostalan rad	Ostali programi	Ukupno
2016..	5	9	4	1	3	22
2017.	0	9	1	1	1	12
2018	21	8	/	/	13	42
2019.	0	6	0	1	0	7

* Ostali programi: „Mladi su naš potencijal (2016)“, „Stop sivoj ekonomiji“ i „Osnaži me i uspješću (2018.g.)“

U okviru mjera aktivne politike zapošljavanja koje sprovodi Zavod za zapošljavanje, u opštini Žabljak realizuju se mjere aktivne politike zapošljavanja koje organizuje Zavod za zapošljavanje Crne Gore. Broj uključenih u mjere aktivne politike zapošljavanja pokazuje trend smanjenja, tačnije, u 2019. godini bilo je ukupno uključeno 7 lica, što predstavlja smanjenje za 68,2% u odnosu na 2016. godinu. Djelimično je to smanjenje rezultat smanjenja ukupne nezaposlenosti u opštini (smanjenje za 54%). Najveći obuhvat nezaposlenih aktivnim mjerama zapošljavanja zabilježen je u 2018. godini kad je zahvaljujući pilot programu „Osnaži me i uspješću“ u koji je bilo uključeno 12 lica, ukupan broj lica u tim mjerama iznosio 42.

Najveći broj nezaposlenih uključen je u javne radove, dok u programe obrazovanja, to jest u programe za sticanje stručnih kvalifikacija i programe za sticanje ključnih vještina u 2017. i 2019. godini nije bilo uključeno nijedno lice. U 2018. godini u obrazovanje je bilo uključeno 21 lice.

Preračunato na prosječan broj nezaposlenih prijavljenih na Birou rada u 2019. godini (80 lica), bilo je uključeno 8,75% nezaposlenih, što je ipak više od prosjeka u Sjevernom regionu (6,1%) i ukupno na nivou Crne Gore (6,0%).

3.3.3 Profesionalna rehabilitacija lica sa invaliditetom

U skladu sa Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom¹⁸, u Zavodu za zapošljavanje Crne Gore organizovan je Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom. Sredstva Fonda prvenstveno se obezbjeđuju iz posebnog doprinosa, koji uplaćuju poslodavci koji nijesu ispunili propisanu kvotu pri zapošljavanju lica sa invaliditetom. Sredstva Fonda, shodno Zakonu mogu se koristiti, za: mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije za nezaposlena i zaposlena lica sa invaliditetom, sufinansiranje posebnih organizacija za zapošljavanje, programe aktivne politike zapošljavanja u kojima učestvuju lica sa invaliditetom, subvencije, finansiranje grant šema i novčane pomoći za učesnike u mjerama profesionalne rehabilitacije

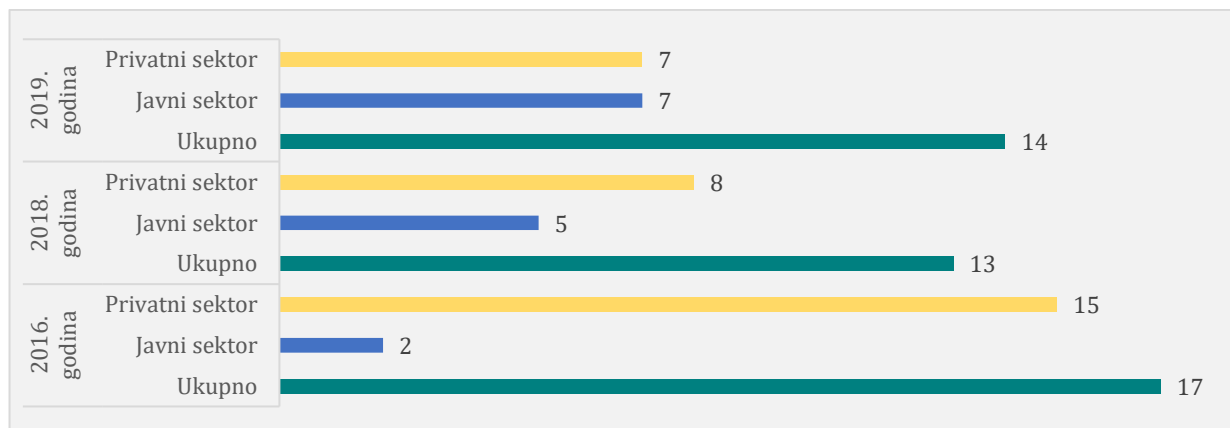
Na Žabljaku nijedno nezaposleno lice sa invaliditetom u 2019. godini nije bilo uključeno u mjere profesionalne rehabilitacije, a u 2017 je bilo uključeno 1 lice.

¹⁷ Usvojen 4. aprila 2019. godine

¹⁸“Službeni list CG”, br.49/2008, 73/2010, 39/2011 i 55/2016

3.3.4 Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem

Grafik 10: Stručno osposobljavanje lica sa stečenim visokim obrazovanjem

Podaci o broju visokoškolaca obuhvaćenih *Programom stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem* pokazuju trend smanjenja sa 17 visokoškolaca uključenih u 2016. na 14 uključenih u 2019. godini. Većina visokoškolaca u tom programu su u 2016. i 2018. godini našli zaposlenje u privatnom sektoru, ali se u 2019. godini učešće privatnog i javnog sektora ujednačilo. Veće učešće visokoškolaca u privatnom sektoru u posmatranom periodu je prisutno još samo u dvije opštine Sjevernog regiona (Pljevljima i Bijelom Polju).

U odnosu na broj stanovnika, broj visokoškolaca u 2019. godini iznosio je 0,41 što je ispod prosjeka Sjevernog regiona (0,44) a i prosjeka u Crnoj Gori ukupno (0,53).

3.4 TRAZNJA RADNE SNAGE¹⁹

Tražnja radne snage najčešće se posmatra kroz prijavu slobodnih radnih mjesta na Birou rada i zapošljavanja iz evidencije Biroa.

3.4.1 Slobodna radna mjesta

Tabela 13: Slobodna radna mjesta, 2016 – 2019. godine

Godina	SLOBODNA RADNA MJESTA PREMA STEPENU STRUČNE SPREME										UKUPNO
	I	II	III	IV	V	VI1	VI2	VII1	VII2	VIII	
2016.	103	0	70	47	0	8	0	28	0	0	256
2017.	131	1	88	77	0	11	0	42	0	0	350
2018.	143	0	65	111	0	7	0	52	0	0	378
2019.	150	0	63	112	1	7	0	47	0	0	380

U periodu 2016. do 2019. godine broj oglašanih slobodnih radnih mjesta povećao se za 48,4%, pri čemu se struktura slobodnih radnih mjesta u posmatranom periodu sa stanovišta nivoa obrazovanja nije bitnije mijenjala. U 2019. godini broj slobodnih radnih mjesta povećao se za 0,5% u odnosu na 2018. godinu, što je značajno manje povećanje nego u prosjeku na nivou Crne Gore (za 10,14%).

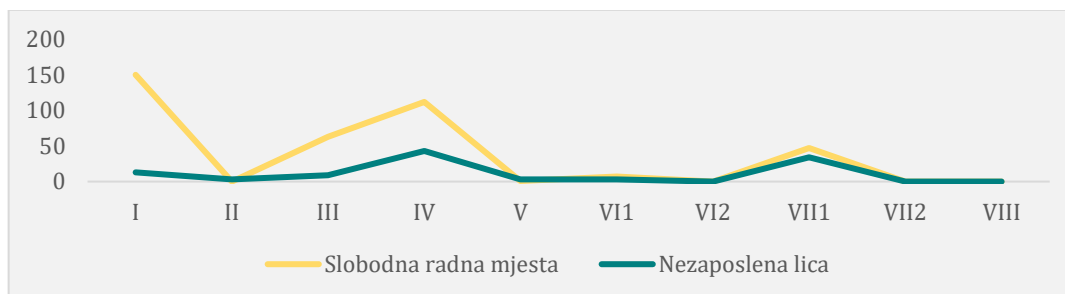
Potražnja je najviša kod srednjekvalifikovanih radnika²⁰ (46,5% u 2018. i 46% u 2019. godini od ukupnog broja oglašanih slobodnih radnih mjesta). Najmanja potražnja je prisutna kod

¹⁹ Izvor: Zavod za zapošljavanje Crne Gore

visokokvalifikovanih radnika (15,6% u 2018. i 14,2% u 2019. godini). Potražnja za nekvalifikovanim radnicima iznosila je 37,8% u 2018. i 39,5% u 2019. godini.

Uporedba podataka o obimu tražnje i ponude ukazuje na specifičnu situaciju tržišta rada opštini Žabljak, za koju je karakterističan nedostatak radne snage.

Grafik 11: Nezaposlena lica i oglašena slobodna radna mjesta prema stepenu stručne spreme (SRM), 2019.

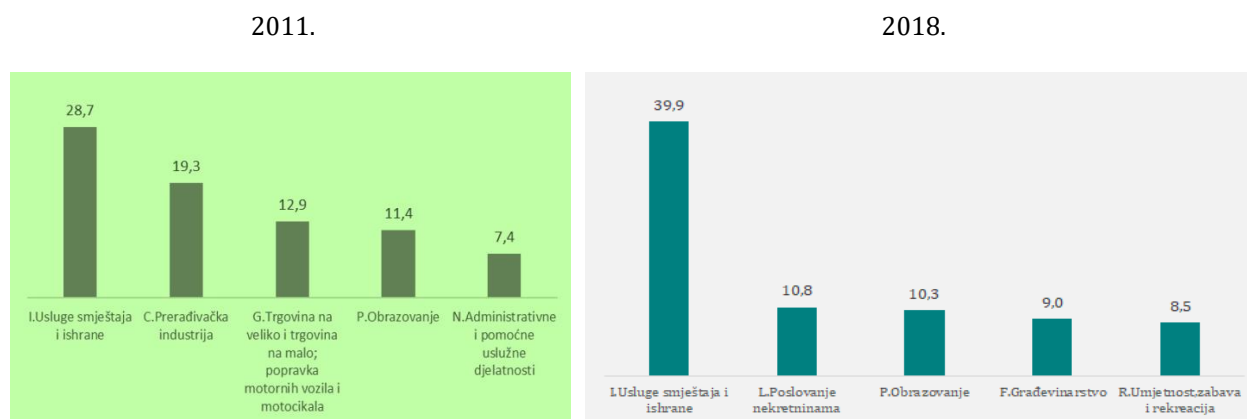

U ukupnom broju oglašanih slobodnih radnih mjesta u 2019. godini sa 29,4% preovlađuje tražnja za licima sa IV stepenom obrazovanja. Upoređujući broj slobodnih radnih mjesta za IV stepen obrazovanja (112) i broj nezaposlenih sa tim stepenom obrazovanja (43), može se zaključiti da su ta lica u pogledu mogućnosti zapošljavanja u relativno povoljnom položaju.

Najveća diskrepancija u pogledu tražnje i ponude primijećena je kod III stepena stručne spreme. U 2019. godini objavljena su 63 slobodna radna mjesta za traženim III stepenom obrazovanja, dok je na evidenciji prijavljeno samo 9 lica sa tim nivoom stručne spreme. Slična situacija u pogledu potražnje je i kod nekvalifikovanih lica.

Najmanja potražnja je prisutna kod visokokvalifikovanih radnika. Ovo ukazuje da još uvijek nijesu stvoreni uslovi za stabilnu tražnju za visokoškolicima, s obzirom na to da se učešće nezaposlenih visokoškolaca povećava.

Grafik 12: Oglašena radna mjesta prema djelatnostima²¹

Posmatrano po djelatnostima, u strukturi oglašanih radnih mjesta u 2018. godini najveće učešće imaju radna mjesta u oblasti usluga smještaja i ishrane (40%), zatim u poslovanju nekretninama, obrazovanju i građevinarstvu. U 2011. godini, slobodna radna mjesta u oblasti usluga smještaja i ishrane su bila dominantna (29%). Petina slobodnih radnih mjesta odnosila se u 2011. godini na

²⁰ Pod srednjekvalifikovanim osobama se smatraju osobe sa stečenim III, IV i V stepenom kvalifikacija prema Nacionalnom okviru kvalifikacija; Pod visokokvalifikovanim osobama se smatraju osobe sa stečenim VI, VII, VII2 i VIII stepenom kvalifikacija prema Nacionalnom okviru kvalifikacija.

²¹ Analiza lokalnih tržišta rada u Crnoj Gori, M. Arandarenko, M. Mirković, 2020.

prerađivačku industriju koja je u 2018. bila na nivou od samo 6,3% ukupnog broja oglašanih slobodnih radnih mjesta.

3.4.2 Zapošljavanje nezaposlenih lica iz evidencije

Tabela 14: Zapošljavanje lica iz evidencije ZZZCG, prema podacima Poreske uprave

	2018.		2019.	
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
Žabljak	107	40	97	53
Crna Gora	15360	8867	13314	8005

U 2019. godini zaposlilo se 97 lica sa evidencije, među kojima 53 ili 54,6% žena. Broj zaposlenih iz evidencije Biroa rada smanjio se ukupno za 9,3% u odnosu na 2018. godinu, dok se u pogledu žena zapošljavanje povećalo za 32,5%.

Među licima koja su se zaposlila u 2019. godini preovlađuju lica sa IV stepenom stručne spreme (38 ili 39,2%), a zatim slijede lica sa VII-1 stepenom stručne spreme (32 ili 33%). Među zaposlenima iz evidencije Biroa rada je najmanje nekvalifikovanih lica (9). Uzimajući u obzir da je u 2019. godini bilo oglašeno čak 150 slobodnih radnih mjesta za nekvalifikovane, to ponovo ukazuje na činjenicu da na Žabljaku nedostaje radne snage za manje zahtjevna radna mjesta i da je „uvoz“ radne snage neophodan za djelovanje privrede, naročito tokom sezone.

3.4.3 Sezonsko zapošljavanje

Tabela 15: Sezonsko zapošljavanje

	2016.	2017.	2018.	2019.	I - VI 2020.
Broj uključenih na Žabljaku	118	126	89	94	42
Ukupno u Crnoj Gori	9551	9546	9229	11855	3081

U periodu 2016-2019. godine broj uključenih u sezonsko zapošljavanje se usljed generalnog smanjivanja broja nezaposlenih konstantno smanjuje. U 2016. godini na sezonskim poslovima bilo je uključeno 118 lica što je predstavljalo 1,2% svih na sezonskim poslovima u Crnoj Gori u toj godini, a u 2019. godini 94 lica čime se učešće Žabljaka u sezonskom zapošljavanju na nivou Crne Gore smanjilo na 0,8%.

U prvom polugodištu 2020. godine potražnja za sezonskim radnicima smanjila se u cijeloj Crnoj Gori tako da su iz Žabljaka bila uključena samo 42 nezaposlena lica, ali ipak to predstavlja 1,4% sezonskog zapošljavanja u Crnoj Gori u tom periodu.

3.5 DEFICITARNA I POTENCIJALNO DEFICITARNA ZANIMANJA

Potrebe poslodavaca u pogledu znanja, vještina

Kako bi se identifikovale potrebe poslodavaca u pogledu potrebnih zanimanja, znanja i vještina predstavnici lokalne uprave sproveli su anketiranje poslodavaca u opštini. Anketa je upućena na 15 adresa privrednih subjekata, od kojih je 12 popunilo upitnik.²²

Ključni nalazi

²² DOO „Zeković Company“, DOO „Pavlović AM“, DOO „Kaljević“, DOO „HM Durmitor“, Zemljoradnika zadruga „Dobri do“, doo „Penegić ABS“, DOO „Javorovača“, DOO „Control“, „Durtmitorski bungalovi“, „Chedi“, „Durmitor Hotels and Villas“, UP „Uskoci“.

Strategija zapošljavanja Opštine Žabljak 2021-2025, nacrt

Oblast ugostiteljstva i turizma (3):	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Svi ispitanici planiraju zapošljavanje novih radnika, prije svega konobare, kuvare, šankere, recepcionare, te pomoćno osoblje. ▪ Problemi sa kojima se suočavaju: nedostatak radne snage, nestručnost, nezainteresovanost za rad tokom cijele godine. ▪ Očekivanja privrednika: radno iskustvo, poznavanje stranih jezika (ENG), rad na računaru, želja za usavršavanjem. ▪ Dva privrednika spremna su da obučavaju i zaposle nezaposleno lice uz finansijsku podršku.
Pružaoac privatnog smještaja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ne planira zapošljavanje novih radnika, ali bi uz finansijsku podršku osposobljavao i zaposlio nezaposleno lice.
Drvoprerada (1)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Planira se zapošljavanje pomoćnih radnika, majstora i tesara. ▪ Poslodavac je spreman na obučavanje i zapošljavanje nezaposlenih uz finansijsku pomoć.
Građevinarstvo (1)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ne planira se novo zapošljavanje jer je potrebna radna snaga već angažovana.
Poljoprivreda (3)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Traže i planiraju da traže nove radnike. ▪ Oni koji se dodatno bave ugostiteljstvom i hotelijerstvom najčešće traže: kuvare, konobare, šankere, mesare, kasape, rokovodioce mehanizacije te radnike na farmi. ▪ Ključni problemi: nedostatak zainteresovanih na birou rada i mladih za poljoprivredne poslove. ▪ Od radnika očekuju: radno iskustvo, IT vještine, rad sa poljoprivrednim mašinama, odgovornost i lojalnost na poslu. ▪ Dva od tri preduzetnika koristili su pomoć ZZZCG kod zapošljavanja i zadovoljni su saradnjom. ▪ Spremni da obučavaju i zapošljavaju nezaposlene uz finansijsku pomoć (subvencija zarada/dijela zarada, poreza, doprinosa kao i povoljnijih kredita za obrtna sredstva).
Preduzetnici/investitori (3)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tokom izgradnje hotela planiraju zapošljavanje iz oblasti građevinarstva, a nakon izgradnje hotela radnike iz ugostiteljske struke (od tehničara sa IV stepenom stručne spreme do diplomiranih turizmologa; konobare, kuvare, šankere, barmene, recepcionere, pomoćnike kuvara, poslastičare, pekare. Potrebe za tehničkim osobljem: vozači, portiri, higijeničari, radnici u domaćinstvu, radnici na obezbjeđenju. Ostalo: maseri, kozmetičari, radnici koji će pružati usluge na bazenu. ▪ Problemi: neadekvatnost podsticajnih mjera za novo zapošljavanje, visoki porezi i doprinosi na zarade, nedostatak kvalifikovane radne snage. ▪ Očekivanja od novih radnika: radno iskustvo, želju po napredovanju, proaktivnost u radu. ▪ Svo troje su koristili pomoć agencije za zapošljavanje, ZZZCG pri zapošljavanju, Stručno osposobljavanje visokoškolača (sve pripravnike će zaposliti nakon isteka staža). ▪ Dva preduzetnika spremna da obučavaju i zaposle nezaposleno lice uz finansijsku podršku. ▪ Pomoć koja im je potrebna: profesionalna pomoć pri kreiranju programa obuke novih zaposlenih, adekvatna evidencija biroa, oslobađanje od poreza na doprinose. Kreiranje podsticajnih mjera za novo zapošljavanje, kreiranje programa kontinuirane obuke zaposlenih u turizmu uz smanjenje poreza na doprinose za zaposlene doprinjelo bi boljem poslovanju.

Ključni izazov u opštini je nedostatak motivacije i interesovanja za rad u zanimanjima koja se traže na lokalnom tržištu rada. Pri tom je potrebno uzeti u obzir da su na Žabljaku u izgradnji dva hotela sa 5*, koji će ukupno zaposliti 150 novih radnika (u periodu od 2-3 godine).

Prema mišljenju učesnika, članova LPZ Žabljak nezaposlenima i radnoj snazi potrebno je jačanje vještina učenja a i motivacija za obrazovanje i obučavanje i rad.

Deficitarna i suficitarna zanimanja nezaposlenih lica na evidenciji ZZZCG Biro rada

Prema informacijama Biroa rada potražnja je najveća u pogledu kuvara, konobara, šankera i pomoćnih radnika. Usljed nezainteresovanosti za rad u tim zanimanjima to su istovremeno i deficitarna zanimanja.

Među suficitarnim zanimanjima navode se maturanti gimnazije, ekonomski i turistički tehničari, III i IV stepen vozač drumskog saobraćaja.

3.6 PONUDA OBRAZOVANJA I OSPOSoblJAVANJA ODRASLIH U OPŠTINI

Učenje i obrazovanje odraslih predstavljaju značajnu komponentu procesa cjeloživotnog učenja, koje objedinjuje različite oblike i programe formalnog obrazovanja, neformalnog, informalnog i samousmjerenog učenja (Strategija obrazovanja odraslih Crne Gore 2015-2025).

Strategija obrazovanja odraslih definiše sljedeće prioritetne ciljeve:

- Povećati socijalnu uključenost odraslih građana kroz aktivnosti cjeloživotnog učenja i obrazovanja;
- Unapređivati znanja, vještine i kompetencije odraslih za zapošljivost, mobilnost na tržištu rada i konkurentnost;
- Povećati kompetencije zaposlenih u cilju postizanja bržeg privrednog rasta;
- Uspostaviti sistem osiguranja kvaliteta u obrazovanju odraslih;
- Obezbijediti fleksibilan i održiv sistem obrazovanja odraslih.

U posljednjim godinama u Crnoj Gori je vidljiv napredak u ovoj oblasti kako u pogledu usvajanja novih programa obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije tako i za sticanje i unapređenje ključnih kompetencija. Takođe, značajno se povećao broj licenciranih organizatora obrazovanja u Crnoj Gori.

LICENCIRANI ORGANIZATORI OBRAZOVANJA ODRASLIH ²³

U opštini Žabljak licencirani organizator obrazovanja odraslih je JU Srednja mješovita škola "17. septembar", koja nudi sljedeće programe.

☐ Programi obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije	▪ Agencijski službenik/ Agencijska službenica▪ Konobar/Konobarica▪ Pomoćni kuvar/Pomoćna kuvarica▪ Kuvar/ica▪ Recepcioner/Recepcionerka

Opština Žabljak finansira određene obuke za nezaposlene u saradnji sa Biroom rada Žabljak (u 2020. godini za kurs engleskog jezika – uključeno 6 nezaposlenih).

Lokalno partnerstvo za zapošljavanje prepoznaje značaj cjeloživotnog učenja i obrazovanja odraslih i potrebe da se poveća ulaganje u motivaciju radne snage za učenje i sticanje znanja i vještina koje su potrebne na lokalnom tržištu rada.

3.7 SOCIJALNA INKLUZIJA

Socijalna inkluzija i socijalna isključenost razmatra se kroz proces interakcije između pojedinca i njegovog/njezinog društvenog, pravnog i ekonomskog okruženja tokom kojeg se identifikuju konkretne prepreke za učešće i uključivanje, kao što su institucionalne prepreke (diskriminacija, nedostatak infrastrukture, nepostojanje/ograničenost usluga), prepreke na nivou zajednice (marginalizacija) i lične prepreke (nedostatak obrazovanja, obuke i vještina).

²³ <https://mps.gov.me/rubrike/obrazovanje-odraslih>

Socijalna isključenost često je povezana sa siromaštvom. Siromaštvo je takođe višedimenzionalan fenomen koji se najčešće vezuje za nedostatak finansijskih sredstava ("monetarno siromaštvo") kako bi se zadovoljio određeni nivo osnovnih životnih potreba ("linija siromaštva").²⁴ Prema MONSTAT-ovoj Anketi o dohotku i uslovima života za 2019, čak 45,5% nezaposlenih lica izloženo je riziku od siromaštva.

Dakle, aktivnosti usmjerene na povećanje socijalne inkluzije su od velike važnosti za povećanje zapošljenosti i stvaranje jednakih mogućnosti za sve građane, ali pošto je situacija u tom pogledu po opštinama različita, svaka opština treba da usvoji pristup prilagođen lokalnom kontekstu.

Korisnici socijalne zaštite

Tabela 16: Korisnici materijalnog obezbjeđenja porodice (MOP)

	MATERIJALNO OBEZBJEĐENJE PORODICE								Broj članova porodice korisnika MOP-a/ukupno stanovništvo			
	Broj porodica	Broj članova	Broj porodica	Broj članova	Broj porodica	Broj članova	Broj porodica	Broj članova	2011.	2016.	2018.	2019.
	2011.		2016.		2018.		2019.					
Žabljak	107	195	52	72	43	56	39	50	5,5	2,2	1,8	1,6
Sjeverni region	7431	22619	4153	12390	4646	16150	4487	15711	12,7	7,3	9,8	9,6
Crna Gora	14636	42879	8961	26873	9319	31066	8777	29470	6,9	4,3	5,0	4,7

Izvor: Ministarstvo rada i socijalnog staranja

Ukupan broj korisnika MOP-a u 2011. godini u opštini Žabljak iznosio je 195, što je činilo 5,5% ukupnog stanovništva opštine. U 2019. godini broj korisnika – članova porodice je iznosio 50, što u odnosu na 2011. godinu predstavlja smanjenje čak za 74,4%. Smanjenje broja korisnika je vjerovatno u velikoj mjeri posljedica izmjene zakonske regulative i uvođenja socijalnog kartona kojim je "pročišćena" baza korisnika.

U 2019. godini 1,6% stanovništva opštine Žabljak čine korisnici MOP, što je značajno manje od prosjeka u Sjevernom regionu i ukupno u Crnoj Gori.

Grupe u nepovoljnom položaju na tržištu rada u opštini

Na osnovu analize podataka iz sekundarnih izvora informacija i poznavanja situacije na lokalnom tržištu rada, članovi lokalnog partnerstva za zapošljavanje odredili su sljedeće grupe koje su u najnepovoljnijem položaju na lokalnom tržištu rada:

- Starija lica sa invaliditetom;
- Dugoročno nezaposlena lica;
- Mladi visokoškolci u starosti od 25-30 godina;
- Korisnici MOP;
- Lica sa IV stepenom stručne spreme.

3.8 ZAKLJUČAK

Opština Žabljak raspolaže značajnim prirodnim resursima za razvoj turizma, drvoprerade i poljoprivredne proizvodnje, kao i potencijalima za razvoj organske poljoprivredne proizvodnje. Nacionalni park, šume, mineralne sirovine predstavljaju resurse koji zahtijevaju znatno efikasniju valorizaciju.

U prethodnom periodu lokalno tržište rada opštine Žabljak bilježi povoljna kretanja. U posmatranom periodu od 2011-2018. broj zaposlenih je porastao, dok je broj nezaposlenih smanjen. Opština Žabljak bi trebala buduće napore usmjeriti na dalju valorizaciju svojih bogatih potencijala, kako bi se nastavio trend smanjenja nezaposlenosti, ali i kako bi se zaustavio stalni odliv stanovništva. To prvenstveno podrazumijeva kreiranje radnih mjesta sa većom dodanom

²⁴ Statistika dohotka i uslova života, MONSTAT

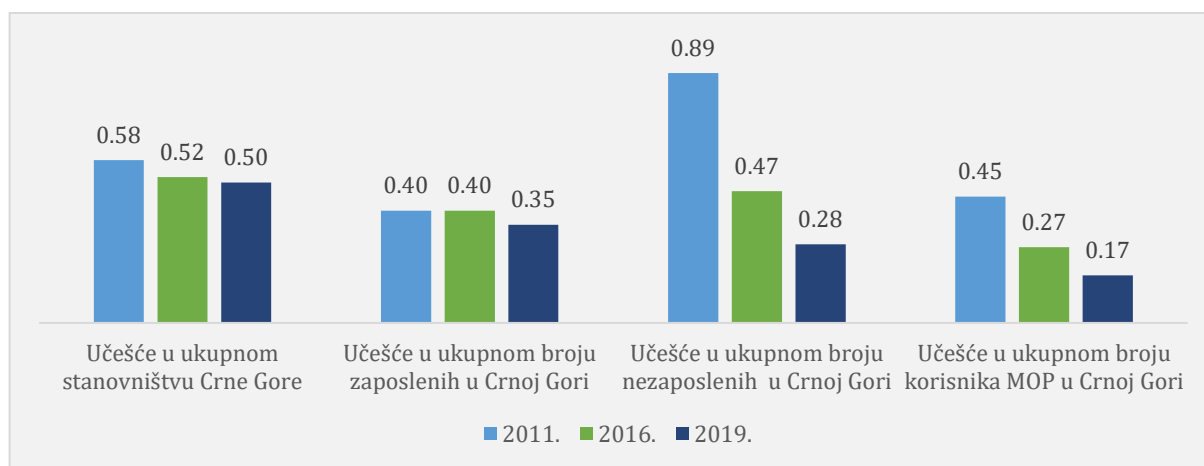
vrijednošću u svim strateški važnim sektorima privređivanja, a to znači i stvaranje prilika za zapošljavanje visokoobrazovanih, a i privlačenje adekvatno osposobljene radne snage.

Takođe je potrebno povećati atraktivnost zanimanja koja su važna za lokalnu privredu a to dalje znači jačanje usluga karijerne orijentacije za djecu, omladinu i odrasle, a i ulaganje u obrazovanje odraslih.

Turizam je od izuzetne važnosti za Žabljak pa je potrebno više napora investirati u promociju zanimanja u toj djelatnosti a i obezbjeđivanje znanja i ključnih vještina, kao na primjer, IKT vještine, strani jezici, komunikacijske vještine koji su u tom sektoru neophodni.

Potrebno je promovisati preduzetnički način razmišljanja i inovirati stimulisane kreativnosti i inovativnosti kod djece, đaka, nezaposlenih i zaposlenih. To je ključno za dalji socio-ekonomski razvoj opštine, za kreiranje novih radnih mjesta i time zadržavanja mladih i bolje obrazovanih u opštini.

Grafik 13: Odabrani indikatori za opštinu Žabljak u odnosu na Crnu Goru (2011, 2016. i 2019.)

Izvor: MONSTAT, Ministarstvo rada i socijalnog staranja Crne Gore, ZZZCG

4. SWOT ANALIZA

Lokalno tržište rada zavisi od okruženja koje utiče na njegovo djelovanje. Da bi se identifikovale prednosti i slabosti (unutrašnje okruženje) i mogućnosti i prijetnje (spoljno okruženje) koje utiču na lokalno tržište rada i radnu snagu korišćena je metoda SWOT analize.

U prvom koraku urađena je SWOT analiza funkcionisanja lokalnog tržišta rada. Pošto je ljudski kapital jedan od najvažnijih faktora uticaja na dalji socio-ekonomski razvoj opštine i tržišta rada, druga SWOT analiza posvećena je znanjima i vještinama koje su potrebne na tržištu rada a time oblasti obrazovanja i osposobljavanja radne snage.

U trećem dijelu, posebna pažnja posvećena je socijalnoj inkluziji na lokalnom tržištu rada sa ciljem da se putem SWOT analize stekne bolji uvid i razumijevanje situacije. To je preduslov za adekvatno targetiranje onih koji su u najnepovoljnijem položaju na lokalnom tržištu rada, kao i za kreiranje programa i mjera koje odgovaraju potrebama tih ciljnih grupa.

Na kraju SWOT analize identifikovane su ključne šanse za unapređenje zapošljavanja i dati prijedlozi za unapređenje, te identifikovani ključni izazovi koje je pri tom potrebno uzeti u obzir.

4.1 TRŽIŠTE RADA I RADNA SNAGA

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prirodni resursi – razvoj turizma ▪ Razvijena saobraćajna komunikacija ▪ Potencijali za ruralni razvoj ▪ Potencijal za razvoj drvoprerade ▪ Pokrivenost prostorno planskom dokumentacijom ▪ Strateški plan razvoja opštine 2017-2021 ▪ Dobro organizovana i finansijski stabilna lokalna samouprava 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mali broj stanovnika ▪ Nedostatak potpune usluge zdravstvene zaštite ▪ Nedostatak kulturno-umjetničkih dešavanja ▪ Nedostatak lokalnog medija ▪ Ne postoji jedinstvena turistička ponuda ▪ Nedovoljna promocija tradicionalnih proizvoda ▪ Nedovoljna iskorišćenost EU fondova ▪ Nedostatak zanatske djelatnosti
ŠANSE/MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Promocija tradicionalnih, lokalnih proizvoda ▪ Dodatno brendiranje poljoprivrednih proizvoda ▪ EU fondovi ▪ Razvoj organske proizvodnje ▪ Očuvana životna sredina ▪ Iskorićavanje ljekovitih bilja i šumskih plodova ▪ Prezentacija proizvoda domaće radinosti ▪ Zainteresovanost stanovništva za bavljanje turizmom ▪ Poboljšana registracija turističkog smještaja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Negativni demografski trendovi ▪ Neplanska eksploatacija šuma ▪ Loša privatizacija ▪ Epidemije

KLJUČNE RAZVOJNE ŠANSE ZA UNAPREĐENJE ZAPOŠLJAVANJA

1. Poljoprivreda;
2. Turizam;
3. Šumarstvo;
4. Proizvodnja ljekovitog bilja.

KLJUČNI IZAZOVI

1. Razvoj javne infrastructure;
2. Rješavanje problema deficitarnih zanimanja;
3. Uspostavljanje zakonskih okvira za zaštitu i upravljanje imovinom (eksproprijacija);
4. Zadržavanje mladih;
5. Mobilisanje mladih da se bave preduzetništvom.

4.2 OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE RADNE SNAGE U OPŠTINI

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Relativno velik izbor obrazovnih profila u SSŠ ▪ Licencirana SŠ za obrazovanje odraslih ▪ Spremnost privrednika da dodatno obučavaju i zapošljavaju uz određene subvencije 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nezainteresovanost mladih za dalje usavršavanje i rad u struci ▪ Sužen izbor djelatnosti (poljoprivreda, turizam, drvoprerade) ▪ Deficit zanatskih zanimanja ▪ Mali broj učenika ▪ Sistem obrazovanja ne služi svrsi ▪ Nezainteresovanost nezaposlenih za postojeće licencirane programe obrazovanja
ŠANSE/MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Grant podrška ▪ Povratak stanovništva ▪ Zainteresovanost investitora da pored izgradnje hotela ulažu i u obrazovanje 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Epidemija ▪ Migracija stanovništva ▪ Nedostatak povjerenja između poslodavaca i nezaposlenih lica

<ul style="list-style-type: none"> ▪ IPA projekti, projekti podrške poljoprivredi ▪ Programi za zapošljavanje 	
---	--

PRIJEDLOZI ZA UNAPREĐENJE

1. Rad na motivaciji mladih i žena;
2. Podrška i motivacija preduzetnika za ulaganje u ljude.

KLJUČNI IZAZOVI

- Kako vratiti povjerenje u poslodavce i radnike.

4.3 SOCIJALNA INKLUZIJA/SOCIJALNA ISKLJUČENOST NA LOKALNOM TRŽIŠTU RADA

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ponuda poslodavaca ▪ Mogućnost sezonskog zapošljavanja ▪ Institucionalna podrška ranjivim grupama (CSR, ZZZCG, Lokalna uprava) ▪ Lako targetiranje problema u opštini (mala sredina) ▪ Mogućnosti samozapošljavanja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nepostojanje NVO za rad sa odraslim ranjivim grupama ▪ Predrasude poslodavaca ▪ Udaljenost visokoobrazovnih ustanova ▪ Nedovoljna motivisanost nezaposlenih za aktivno učešće na tržištu rada ▪ Arhitektonske prepreke za lica sa invaliditetom
ŠANSE/MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dostupnost fondova za poljoprivredu ▪ Dostupnost EU/IPA fondova za socijalnu inkluziju ▪ Izgradnja turističkih kapaciteta sa novim radnim mjestima 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ekonomska kriza ▪ Neravnomjeran regionalni razvoj

PRIJEDLOZI ZA UNAPREĐENJE

1. Edukacija i osposobljavanje nezaposlenih lica na evidenciji ZZZCG;
2. Animiranje poslodavaca za angažovanje lica iz ranjivih grupa;
3. Unapređenje saradnje nadležnih institucija.

IZAZOVI u pogledu realizacije navedenih prijedloga za unapređenje

- Spremnost ključnih aktera za saradnju;
- Odliv mladih kadrova.

4.4. KLJUČNI PROBLEMI TRŽIŠTA RADA OPŠTINE ŽABLJAK

Na osnovu analize tržišta rada i prikupljenih sekundarnih podataka, SWOT analiza, identifikovani su sljedeći ključni problemi lokalnog tržišta i zapošljavanja:

1. Nemotivisanost nezaposlenih lica za aktivno učešće na tržištu rada;
2. Ograničenost zapošljavanja izvan ključnih grana razvoja opštine;
3. Sezonski karakter većine poslova.

5. VIZIJA, CILJEVI, PRIORITETI I MJERE STRATEGIJE ZAPOŠLJAVANJA

5.1 VIZIJA OPŠTINE U POGLEDU ZAPOŠLJAVANJA I RAZVOJA RADNE SNAGE

»Povećan broj stanovnika kao rezultat većih šansi za zapošljavanje, otvorenih edukacijom kadrova, jednakim šansama za zapošljavanje i novootvorenim održivim radnim mjestima.«

5.2 CILJEVI I POKAZATELJI USPJEHA ZA PERIOD 2021-2025.

Strateški cilj	Povećanje mogućnosti za zapošljavanje
-----------------------	--

Cilj 1	Podsticaji za nova održiva radna mjesta
---------------	--

Cilj 2	Unapređenje znanja i vještina radno sposobnog stanovništva
---------------	---

Cilj 3	Povećanje zapošljavanja teže zapošljivih lica
---------------	--

Pokazatelji uspjeha	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2025.
Broj zaposlenih (MONSTAT)	708	800 (povećanje od 13%)
Broj nezaposlenih lica uključenih u obrazovanje i osposobljavanje (ZZZCG ²⁵)	1	75
Broj zaposlenih lica sa invaliditetom iz evidencije ZZZCG	1	5

5.3 AKTIVNOSTI ZA PERIOD 2021-2025.

Cilj 1 Podsticaji za nova održiva radna mjesta			
	Aktivnosti	Ciljna grupa	Vremenski okvir
1.1	Podrška (Agrobiznis centra) kod apliciranja za korišćenje bespovratnih grantova (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, IPARD)	Poljoprivrednici	2021-2025.
1.2	Bespovratna sredstva za samozapošljavanje – ZZZCG i IPA (III ciklus)	Nezaposlena lica prijavljena najmanje 4 mjeseca na evidenciji ZZZCG- Biroa rada	2021.
1.2.1	Savjetodavna pomoć pri izradi biznis plana	Nezaposlena lica prijavljena najmanje 4 mjeseca na evidenciji ZZZCG- Biroa rada	2021.
1.3	Kreditni za samozapošljavanje (ZZZCG)	Nezaposlena lica registrovana na evidenciji ZZZCG- Birou rada	2021-2025.
1.4	Podsticaji za žensko preduzetništvo	Žene, potencijalne preduzetnice	2021-2025.

²⁵ Obrazovanje i osposobljavanje odraslih, osposobljavanje za samostalan rad i osposobljavanje za rad poslodavca, podaci preuzeti uz Izvještaja o radu ZZZCG

Cilj 2 Unapređenje znanja i vještina radno sposobnog stanovništva			
	Aktivnosti	Ciljna grupa	Vremenski okvir
2.1	Obrazovanje i osposobljavanje nezaposlenih lica (ZZZCG- Biro rada)	Nezaposlena lica registrovana na evidenciji ZZZCG- Birou rada	2021-2025.
2.2	Osposobljavanje za rad kod poslodavca	Nezaposlena lica registrovana na evidenciji ZZZCG- Birou rada	2021-2025.
2.3	Osposobljavanje za samostalan rad	Nezaposlena lica registrovana na evidenciji ZZZCG- Birou rada	2021-2025.
2.4	Obuka za tradicionalne zanate	Žene	2022-2025.
2.5	Obuka za strane jezike (LU)	Nezaposlena i zaposlena lica	2021-2025.
2.6	Obuka za vodiče (LU)	Nezaposena lica, mladi	2022-2025.
2.7	Izrada projekta za deficitarna zanimanja i sprovođenje (IPA)	Nezaposlena lica	2022-2023.
2.8	Obuka za unapređenje IT kompetencija	Nezaposlena i zaposlena lica	2022-2023.
2.9	Obuke za poljoprivrednike	Poljoprivrednici	2021-2025.

Cilj 3 Unapređenje znanja i vještina 30radon sposobnog stanovništva			
	Aktivnosti	Ciljna grupa	Vremenski okvir
3.1	Javni radovi	Nezaposlena lica, prvenstveno teže zapošljiva lica	2021-2025.
3.2	Subvencije za zapošljavanje	Lica sa invaliditetom	2021-2025.
3.3	Psihosocijalna podrška (CSR)	Teže zapošljiva lica	2021-2025.
3.4	Izrada lokalne inicijative za zapošljavanje	Teže zapošljiva lica	2022.

6. UPRAVLJANJE, PRAĆENJE, IZVJEŠTAVANJE I PROMOCIJA

UPRAVLJANJE

Za koordinaciju sprovođenja Strategije zapošljavanja biće odgovoran Sekretarijat za upravu i društvene djelatnosti. Opštine Žabljak.

Strategija se implementira i prati kroz godišnje akcione planove zapošljavanja, koji definišu aktivnosti koje se sprovode na godišnjem nivou, a za svaku aktivnost definišu se ciljne grupe, broj uključenih, očekivani rezultati, okvirna finansijska sredstva, izvori finansiranja i odgovorne institucije za sprovođenje.

Za pripremu godišnjeg akcionog plana odgovoran je Sekretarijat za upravu i društvene djelatnosti. Opštine Žabljak u saradnji sa lokalnom partnerskom grupom za zapošljavanje.

PRAĆENJE

U cilju praćenja realizacije Strategije zapošljavanja definisan je monitoring 30sistem koji uključuje indikatore (pokazatelje) uspješnosti za strateški cilj i operativne ciljeve, uz definisanu polaznu osnovu i planirane rezultate.

Za redovno i kontinuirano praćenje sprovođenja ove Strategije i akcionog plana staraće se Sekretarijat za upravu i društvene djelatnosti Opštine Žabljak i lokalna partnerska grupa za zapošljavanje.

IZVJEŠTAVANJE

Sekretarijat za upravu i društvene djelatnosti Opštine Žabljak će u saradnji sa lokalnom partnerskom grupom jednom godišnje pripremiti izvještaj o sprovođenju strategije zapošljavanja i akcionog plana, koji se prosljeđuje skupštini.

PROMOCIJA

Za promociju će se koristiti različiti kanali informisanja i promocije, prvenstveno sajt opštine.

AKCIONI PLAN ZAPOŠLJAVANJA OPŠTINE ŽABLJAK ZA 2021. GODINU²⁶

²⁶ Aktivnosti Biroa rada su planirane na osnovu sprovođenja Programa rada ZZZCG u prethodnim godinama. Program rada ZZZCG za 2021. godinu u fazi pripreme ovog Akcionog plana zapošljavanja još nije usvojen.

STRATEŠKI CILJ		Povećanje mogućnosti za zapošljavanje					
Cilj 1 Podsticaji za nova održiva radna mjesta							
Aktivnost/mjera	Ciljna grupa	Planiran broj uključenih	Očekivan rezultat	Potrebna finansijska sredstva	Izvor (i) finansiranja	Period sprovođenja (kvartal)	Odgovornost za sprovođenje
1.1 Podrška Agrobiznis info centra kod apliciranja za korišćenje bespovratnih grantova (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, IPARD)	Registrovani poljoprivredni proizvođači	15	Izrađeno 15 biznis planova u skladu sa pravilima poziva	/ (Podršku će pružiti zaposleni u Agrobiznis info centru, u sklopu svojih redovnih aktivnosti)	Opština Žabljak (obezbjeđuje zarade zaposlenima u Agrobiznis info centru)	II, III kvartal 2021. godine	Agrobiznis info centar
1.2 Bespovratna sredstva za samozapošljavanje – ZZZCG i IPA (III ciklus)	Nezaposlena lica sa evidencije Biroa rada koja su prijavljena minimum 4 mjeseca na dan objave javnog poziva za dodjelu bespovratnih sredstava	3	Obezbijeđena sredstva za samozapošljavanje, odnosno pokretanje malih biznisa	22,500 € (u zavisnosti od prolaznosti aplikacija- po pravilima poziva 7,500 € opredjeljuje se po aplikaciji ukoliko je odobrena)	Zavod za zapošljavanje Crne Gore	II, III i IV kvartal 2021. godine	Zavod za zapošljavanje Crne Gore
1.3 Savjetodavna pomoć pri izradi biznis plana	Nezaposlena lica prijavljena najmanje 4 mjeseca na evidenciji ZZZCG-Biroa rada na dan objave javnog poziva za dodjelu bespovratnih sredstava	3	Izrađena 3 biznis plana u skladu sa pravilima poziva	/ (Podršku će pružiti zaposleni u Službi predsjednika Opštine besplatno, odnosno u toku radnog vremena)	Opština Žabljak (obezbjeđuje zarade zaposlenima u Službi predsjednika)	II kvartal 2021. godine	Služba predsjednika Opštine Žabljak
1.4 Krediti za samozapošljavanje (ZZZCG)	Nezaposlena lica sa evidencije Biroa rada	1	Izrađen biznis plan u skladu sa pravilima poziva i pozitivna ocjena istog	5,000€	Zavod za zapošljavanje Crne Gore	II, III kvartal 2021. godine	Zavod za zapošljavanje Crne Gore
1.5 Podsticaji za žensko preduzetništvo – Priprema Odluke o kriterijumima,	Nezaposlene žene sa evidencije ZZZCG PJ Žabljak i postojeće	/	Izrađena Odluka o raspodjeli sredstava koja stupa na snagu	/ (Podršku će pružiti zaposleni u	Opština Žabljak (obezbjeđuje	IV kvartal 2021. godine	Služba predsjednika Opštine

načinu i postupku raspodjele sredstava za podršku ženskom preduzetništvu	preduzetnice koje svoju djelatnost obavljaju na teritoriji opštine		od naredne 2022. godine	Službi predsjednika, u sklopu svojih redovnih aktivnosti)	zarade zaposlenima u Službi predsjednika)		Žabljak
--	--	--	-------------------------	---	---	--	---------

Cilj 2 Unapređenje znanja i vještina radno sposobnog stanovništva							
Aktivnost/mjera	Ciljna grupa	Planiran broj uključenih	Očekivan rezultat	Potrebna finansijska sredstva	Izvor (i) finansiranja	Period sprovođenja (kvartal)	Odgovornost za sprovođenje
2.1 Obrazovanje i osposobljavanje nezaposlenih lica (ZZZCG- Biro rada)	Nezaposlena lica sa evidencije Biroa rada	10	Unaprijeđeno znanje i vještine nezaposlenih za aktivno tržište rada za 10 učesnika	Finansijska sredstva se određuju javnim pozivom	Zavod za zapošljavanje Crne Gore	II, III, IV kvartal 2021.godine	Zavod za zapošljavanje Crne Gore
2.2 Osposobljavanje za rad kod poslodavca	Nezaposlena lica sa evidencije Biroa rada	3	Unaprijeđeno znanje i vještine nezaposlenih za rad kod poslodavaca za 3 učesnika	1,091.91€ po učesniku	Zavod za zapošljavanje Crne Gore	Tokom 2021.godine	Zavod za zapošljavanje Crne Gore
2.3 Osposobljavanje za samostalan rad	Nezaposlena lica sa evidencije Biroa rada koja su bez radnog iskustva u svom stepenu školske spreme (III I IV stepen školske spreme)	2	Unaprijeđeno znanje i vještine nezaposlenih samostalan rad za 2 učesnika	2,183.82€ po učesniku	Zavod za zapošljavanje Crne Gore	Tokom 2021.godine	Zavod za zapošljavanje Crne Gore
2.4 Stručno osposobljavanje visokoškolaca	Lica sa stečenim visokim obrazovanjem	25	Unaprijeđeno znanje i vještine za samostalno obavljanje poslova za 25 učesnika Najmanje 10 lica nastavilo sa radom kod poslodavca nakon završenog programa	50% prosječne neto zarade u Crnoj Gori po učesniku	Zavod za zapošljavanje Crne Gore	Tokom 2021. godine	Zavod za zapošljavanje Crne Gore
2.5 Obuka za strane jezike	Nezaposlena i zaposlena lica	10	Unaprijeđeno znanje iz oblasti engleskog jezika 10 polaznika	1,000.00€ (angažovanje licencirane ustanove i sprovođenje sertifikovane obuke)	Opština Žabljak	III kvartal 2021. godine	Opština Žabljak
2.6 Obuke za poljoprivrednike	Registrovani	10	Unapređenje znanja i	300€ za obuku	Projekat "Srce	Kontinuirano	Agrobiznis

	poljoprivredni proizvođači		vještina iz oblasti poljoprivrede, Održane 2 obuka, sa ukupno 5 polaznika	kroz Projekat „Srce Sinjajevine”; Drugu obuku će organizovati MPŠV u skladu sa svojim programom	Sinjajevine”, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede		info centar
--	----------------------------	--	---	---	--	--	-------------

Cilj 3 Unapređenje znanja i vještina radno sposobnog stanovništva

Aktivnost/mjera	Ciljna grupa	Planiran broj uključenih	Očekivan rezultat	Potrebna finansijska sredstva	Izvor (i) finansiranja	Period sprovođenja (kvartal)	Odgovornost za sprovođenje
3.1 Javni radovi	Teže zapošljiva lica	6	Zaposleno 6 lica na period od tri mjeseca; Unaprijeđeno znanje i vještine nezaposlenih za aktivno tržište rada za 6 lica	6,551.46 € (363.97€ po učesniku za mjesec dana) Ukupna sredstva zavise od dužine javnog rada koji se odobri, ali je po dosadašnjim pozivima Javni rad trajao tri mjeseca; 3,500€ naknada za gorivo, mazivo, ulje, dio alata i opremu, kese za smeće i dr. koje po fakturi Opštini Žabljak dostavlja DOO Komunalno i vodovod za projekat „Neka bude čisto”	Zavod za zapošljavanje Crne Gore Opština Žabljak	II, III kvartal 2021.godine	Zavod za zapošljavanje Crne Gore, Opština Žabljak JU Centar za kulturu
3.2 Subvencije za	Nezaposlena lica sa	1	Zapošljavanje na	Finansijska	Zavod za	II, III, IV	Zavod za

zapošljavanje lica sa utvrđenim procentom invaliditeta	utvrđenim procentom invaliditeta		neodređeno vrijeme	sredstva se određuju u zavisnosti od procenta invaliditeta i bruto zarade	zapošljavanje Crne Gore – Fond za profesionalnu rehabilitaciju	kvartal2021.godine	zapošljavanje Crne Gore – Fond za profesionalnu rehabilitaciju
3.3 Psihosocijalna podrška (CSR)	Nezaposlena lica (teže zapošljive kategorije- osobe sa najdužim čekanjem posla)	12	Obučenost kandidata za aktivno traženje posla kroz trening samoeфикаsnosti (motivacija, planiranje, predstavljanje-CV) Prevaziđen stres zbog aktivacije u procesu traženja posla, Motivisani kandidati za razvoj preduzetništva kroz obuku za sticanje praktičnih znanja	Podršku će pružiti stručni radnik CSR Žabljak izvan svog radnog vremena	Nije potreban	III, IV kvartal 2021. godine	CSR Žabljak

